Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

גליון מב (קמב) HATOREN שנה חמישית

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V NEW YORK, JANUARY 10, 1919 No. 42 (142)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres.; Sol. Lamport, Treas.; Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

יחוו יהודי אמריקה את דעתם!

גורל עם ישראל וארץ ישראל עומד להחתך עתה באספת השלום בוירסייל.

העמידו שאלת ארץ ישראל על פרק אספת השלום בווירסייל.

הקונגרס היהודי האמריקאי קבע שאיפות יהודי אמריקה בנוגע לעתידות ארץ־ישראל ביחוסה לגורל עם ישראל.

יביעו יהודי אמריקה את דעתם בחתימותיהם בעד החלטת הקונגרס היהודי ויתמכו בנשיא ווילסון, שנתן את הסכמתו הפרטית לתנועה הציונית.

חתמו על הבקשה הזאת ותנו ליהודים אחרים לחתום.

„אנחנו, החותמים מטה, תושבי ארצות הברית, מבקשים בכבוד את אספת השלום, שתכיר בשאיפותיו ובתביעותיו ההיסטוריות של עם ישראל, בנוגע לארץ־ישראל, ומבררים, כי בהסכם להכרזה הבריטית מיום 2 בנובמבר 1917, שנתאשרה על־ידי ממשלות־ההסכם ונשיא ארצות הברית, יוקם בארץ־ישראל סדר מדיני, פקידותי וכלכלי כזה, שיבטיח — בהשגחת אנגליה, שתשמש בשם אגודת־העמים שתוסד — את התפתחות ארץ־ישראל בתור מקלט־עם יהודי, בתנאי מפורש, כי לא תחול שום פגיעה בזכויותיהן האזרחיות והדתיות של הקהלות שאינן יהודיות בארץ־ישראל או בזכויות ובמעמד המדיני, שהיהודים נהנים מהם בארצות אחרות".

השם	הכתובת	העיר	המדינה

רשימות־בקשה אפשר להשיג במחלקת־הבקשות של ההסתדרות הציונית, 55 האווניו החמישית, ניו־יורק.

יביעו יהודי אמריקה את דעתם בחתימותיהם בעד החלטת הקונגרס היהודי.

את כל הבקשות החתומות צריך להמציא להסתדרות הציונית של ארצות־הברית לא יאוחר מיום 15 ביאנואר, 1919.

VOL. V NEW YORK, JANUARY 10, 1919 No. 42

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו־יורק, ט' שבט, תרע"ט גליון ארבעים ושנים

סופרי „התורן" וכל אלה הפונים אל המערכת בעניני ספרות מתבקשים לשלוח מעתה את כתבי־ידם ומכתביהם על־פי כתובת זו:

I. D. Berkowitz, 1018 E. 163rd St., New York City. Telephone, Intervale 4355.

להחותמים ולכל אלה הפונים אל לשכת „התורן" בדברי עסק וכספים ובידיעות בשביל פרקי הכרוניקה נשארה הכתובת כמו שהיתה — זו הרשומה על המעטפה של גליונות „התורן".

פרשת השבוע

כְּנֵסִיָּה יְהוּדִית בְּפוֹלַנְיָה.

ה„ווארהייט" הניו־יורקי הביא לנו בשם סופרו מקופנהאגן את הידיעה רבת־הערך, כי בימים האלה נפתח בווארשה, במעמדם של חמש מאות נבחרים, „פארלאמנט" (קרא: קונגרס?) יהודי, שהכריז על האבטונומיה הלאומית־התרבותית של יהודי פולניה ובחר לנשיא בהעסקן הציוני, הסופר העברי הידוע, יצחק גרינבוים. המודיע מוסיף, כי פתיחת ה„פארלאמנט" נערכה במסירות־נפש ממש, מחמת התעמולה האכזריה, שעם הארץ נוהג בעת נגד שאיפותיהם הלאומיות והתרבותיות של אחינו באותה מדינה.

כנסיה יהודית בפולניה! כמעט לא יאמן כי יסופר: מצד אחד פוגרומים ביהודים, שחיטות, רדיפות וענויים קשים, שמטרה אחת להם — לעקור ולהשמיד כל שאיפה לאומית יהודית, ומן הצד השני כנסיה של חמש מאות צירים יהודים מכל קצות פולניה, התובעים את דינם ומשפטם לעין השמש, ומכריזים על עצמם באותה ארץ כעל חטיבה מיוחדת, הראויה לזכויות לאומיות ותרבותיות. היהודי הפולני, הבזוי והשסוי על־ידי הפולנים בני עם הארץ והנמכר עם כל קדשיו על־ידי „הפולנים בני דת משה"; היהודי הפולני, שהיינו רגילים לצרף אותו תמיד עם שירת „מה־יפית" לפני הפריץ, אותו היהודי, שהרבה מאתנו כמעט חדלו להאמין ברגש הכבוד שיש לו לעצמו וחשבוהו לנכה־רוח ביחס אל אדוניו הפולנים, — היהודי הזה זקף קומתו, ולמרות הסכנה, הכרוכה בדבר, היה למדבר בעדו בענין זכויותיו הלאומיות והתרבותיות. אכן עומדים אנו היום לפני גלוי חדש בתכונת־רוחו של היהודי הפולני — תכונת האיש החפשי שבו, המתחיל להכיר ולבור את חירותו הוא מתוך חירות עם הארץ, אשר בקרבו הוא יושב, והוא נכון כבר לשמור עליה בחרף־נפש, מבלי נטות מפני שום סכנה..

היו ועוד יהיו לנו קונגרסים יהודיים בכל העולם. זה מקרוב היה לנו הקונגרס היהודי האמריקאי — קונגרס של יהדות שלוה ושאננה, העובדת עבודתה „מתוך הרחבת הדעת", שבעד עצמה אינה דורשת כלום והיא עצמה אינה צריכה כלום: מאושרים הם יהודי ארץ זו ושמחים בחלקם, וכל כוונתם אינה אלא „לשם שמים" — להתפלל על אחיהם מעבר לים. היו ועידות ארציות ליהודי רוסיה ואויסטריה, שדרשו זכויות לאומיות לעצמם, — ולא התפלאנו. הדבר היה טבעי כל־כך, עד כי קשה היה לשער, שבשעת התפרדותן והתפוררותן של הארצות ההן ללאומיהן ולגוייהן — יפרשו היהודים, כמנודים ובדולים מישובו של עולם, ולא יעשו קטנה או גדולה להכריז

בתוך שאר המכריזים גם על עצמיותם הלאומית הם. אולם לא כן הדבר בפולניה. ארץ זו, שיותר משהיא ש ו נ א ה את ־היהודים בתור מתחרים שלה במקצוע הכלכלה ומטיחה עליהם את האשמה האנטישמית העתיקה: „עצמת ממנו", — היא מ ב ז ה אותם, ומאזרת כל כחותיה לדכא לא את הרגש הלאומי שלהם בלבד, אלא גם את ר ג ש ־ ה א ד ם שבהם; ארץ זו, אשר שש השנים האחרונות של חרמות כלכליים ונגישות חברתיות ומלשינות והסתה כלפי היהודים נגמרו עכשיו בפרעות והרג נורא; ארץ זו, שהלאומיות הצרה והמבאישה שלה — גלויו של „עבר כי ימלוך" — הלכה בשנים האחרונות הלוך והתרכז ודהוק רגלי כל שאיפה לאומית ותרבותית אחרת זולתה, — כי בארץ זו, לאור להט החרב המתהפכת מעל ראשי אחינו, יתחברו היהודים לכנסיה להגיש בגאון את עצומותיהם נגדה־נא לכל העולם, מבלי בקש דרכים עקלקלות של שתדלנים, שתביאם אל המטרה, — סימן הוא להכח החיוני הנצחי, הגנוז בעמנו, הקופץ מכלאו ומנתק אסוריו בכל פעם ששונאינו קמים עליו לכלותו.

טעות גדולה טועים הרבה מאתנו בחשבם, כי היהודי הפולני, ה„מושקה" שהיה שר „מה יפית" לפני הפריץ, אבד לו רגש הכבוד לעצמו. לבושו של „מושקה", בגדיו הצואים, לבוש של מתחפש היה, מעין „קאמופלאג" או אחיזת־עינים מאונס. היהודי נשק את ידו של הפריץ מנקודת־ההשקפה של „פשוט נבלה בשוק ואל תצטרך לבריות"; אולם בלבו בז להפריץ הגאה, העצל וההולל. היהודי הפולני, שומר המסורה ומורשת־אבות, מעולם לא רצה להסתגל אל חיי אדוניו, כמו שהסתגלו אל חיי אדוניהם ושכניהם אחיו במערב־אירופה ובאמריקה — ואפילו ברוסיה. בחייו הפרטיים, מתוך חדרי נפשו, הביט תמיד מגבוה על האריסטוקראטיה הנפוחה והפסיכולוגיה הפיאודאלית של הפולנים. ומענינת העובדה, כי בשנים האחרונות פסקו יהודי פולניה, כדרכם מעולם, להתנהג עם שכניהם בני עם הארץ לפנים משורת הדין והתחילו לשלם להם מדה כנגד מדה. מעטות הידיעות, שהגיעו אלינו בזמן האחרון בדבר היחס השורר בין הפולנים ויהודי הארץ, אולם עובדה אחת אופית היא ומלמדת על שאר היחוסים, והיא: כי בין חמשה־עשר אלף החיילים של הלגיון הפולני הראשון, שנוסד לפני שנה או שנתים, נמצא רק יהודי אחד, ואת שמו חקקו על טבלה של כבוד. עובדה זו, שמנהיגי הפולנים משתמשים בה לגנות את ידידותם של היהודים לשאיפותיה של פולניה, מראה לנו בעליל, כי כבר חדלו אחינו לצפות לחסד וליושר מיד נוגשיהם ולדבר עמם אחד בפה ואחד בלב. לגנות את ידידותם של היהודים לשאיפותיה של התסיסה הלאומית בקרב יהודי פולניה, ואנו מחכים בכליון־עינים ליתר פרטים, שיפיצו אור על כל המצב.

א. ש. א.

ערכן של הבטחות רומיניה.

הידיעה, שנתפרסמה בשבוע שעבר בעתונים ונתאשרה בימים אלו ממקורות אחרים, כי ממשלת רומיניה הכריזה את כל היהודים יושבי ארצה בתור אזרחים, וממילא ניתן להם שווי־זכויות, מתקבלת עכשיו על דעתנו

הַפְּרָט וְהַכְּלָל בַּסִּפְרוּת וּבַחַיִּים

מאת

א. אבירם.

ד.

יצירי י. ח. ב ר נ ר נארגו מאותה הרקמה הנפשית, שממנה נארגו יצירי שופמאן. כשופמאן כן ברנר — שניהם נותנים בטוי לשועותיהם של האובדים והנדחים, החלכאים והאומללים, שנשמותיהם עלו בליל בלהב החיים הזעומים והמציאות האכזריה, ההורסים בלי חמלה את חלומות־התום וקורי־הדמיון הרכים. שניהם עוסקים בהטחת תמרוריה של הנשמה, שאבד לה הקרש האחרון של ספינתה ושאין לה בעולמה כלום, מלבד יגון אלם ומועקה סתומה. שניהם משמשים לפה לודאיות האכזריה, לצער האלם והאין־סופי של הריסת אילוזית־החיים ו„בטול היש". שניהם מציירים את החטטנים והנקרנים, שבמקום החיים הפשוטים, שהאלהים עשה אותם י ש ר, הם מבקשים חשבונות רבים, רואים בעבים, מפרנסים את עצמם בצלמי־דמיונות ובערפלי־הזיות ומסתובבים כשיות נדחות בעולמו של הקדוש־ברוך־הוא בלי קרן־אור ושביב־תקוה, להאיר את דרך החיים ולחמם את הלב המתמוגג ביסוריו.

ואף־על־פי־כן — אף־על־פי ששניהם מטפלים בחומר אחד ופטיש־יצירתם מכה על סדן אחד, יש הבדל גדול ביניהם הן בנוגע לאופן היצירה, הן בנוגע לעצם היצירים.

באופן היצירה כיצד? שופמאן הוא כולו אובייקטיבי. הוא מחזיק בידו את מכחול־האמנים ורושם בצבעים על־גבי היריעה אותם החזיונות, שנצרפו ונתברלחו בנפשו האמנותית ויצאו משם מזוקקים ומטוהרים מקליפת העצמיות, הפוגמת בתומתה של כל יצירה אמתית. שופמאן מתרומם מעל לגבוריו; הוא עומד על גובה ידוע, מסתכל בהם הסתכלות קרה, בבחינת „עומד מן הצד", ומתאר אותם במנוחה ושלוה. אמנם מתחת ל„בגדי־השרד" של ה א מ ן אנו שומעים לפעמים את רטט הלב של ה א ד ם, ויש גם אשר יתפרץ מעטו אנחת־שבר על „יליל החיים"; אולם הפרטים האלה משמשים רק כעין „תבלין", המוסיפים קצת לבביות וחיים ביצירותיו, ואילו אין בכחם בשום אופן לשנות את צורתן הכללית, האובייקטיבית. ההפך הגמור בנדון זה הוא ברנר. ברנר הוא כולו סובייקטיבי. עצמיותו ונשמתו נכנסות כליל בגבוריו וקולו מדבר מתוך גרונם. היוצר והיציר מתמזגים ומתלכדים יחדיו והם נעשים בחינת „אחד", שאיננו מתחלק ואיננו מתפרד. לפעמים נדמה לנו, שהגבורים משמשים לו כמין „שופר" להרים בו את קולו בכל כח ולשוע על קלקולי החיים ומגרעותיהם. נדמה לנו, שהיסוד הספורי — למרות מה שברבים מספוריו נמצאים יכולת וצמצום אמנותיים ממדרגה גבוהה עד מאד — משמש רק כעין מצע, כדי לארוג ולשזור עליו את „חטאת־השאול" של החיים.

זאת ועוד אחרת. ברנר הוא כולו לוהט, בחינת „הר־געש", היורק מפיו אש־פלדות ולבות־שרפה. על־גבי יריעתו האמנותית אנו רואים „חתיכת־נשמה" שנפלטה, אדם חי נצלה על גחליו. לפיכך עז מאד הרושם, שרשימותיו עושות עלינו. הן מהממות ומדכאות אותנו.

ושוב אין אָנו מפקפקים באמתותה. אולם אם ימצא מי שסובר, כי שאלת־היהודים באותה מדינה כבר נפתרה כליל, — אינו אלא טועה. יותר מדי אָנו יודעים את רומיניה, כדי שנוכל לסמוך על דבריה והבטחותיה סתם. הנסיון של העבר למדנו מוסר־השכל, ואוי לאחינו ברו־מיניה, אם נסיח ממנו דעתנו ונשכחהו. עוד בשנת 1879, באספת־השלום של ברלין, נתחייבה רומיניה לשחרר את יהודיה — ולא קיימה את התחייבותה. בכחש ובמרמה סבבה אותנו ואת כל מי שהתענין — או עשה עצמו כמתענין — בגורל תושביה היהודים. היא עמדה והוציאה את היהודים מכלל אזרחים ונתנה אותם לזרים — ובזה סתמה את פיות כל הטוענים כנגדה. ואת רדיפותיה ולחיצותיה כלפי „הזרים" המשיכה עוד ביתר תוקף וזדון עד היום הזה.

פרק בפני עצמו קובעת רומיניה על דפי ההיסטוריה שלנו. טעם מיוחד במינו, טעם מר ביותר, היה לסבלות אחינו שם. הרגש הרגשנו משנה־צער ולבנו הזדעזע מתוך זעם עצור. היסורים היו עוקצים ועולבים כאחד: הלא גם טיבו של הרודף פועל על רוחו של הנרדף. שמה של רומיניה נצטלם בהכרתנו כלעג הגורל ההיסטורי, הרודף אותנו בלי־חשך ומלוה אותנו כצל־אימים מאָז נגדע גאון יהודה. הרומאים מצמיתי קוממיותנו המדינית אָמנם שתו־מצו מיד אלהי־ישראל את כוס־חמתו וקימם נכחד מן הארץ; אולם „משורש נחש יצא צפע": הם תמו ואינם — ולנו השאירו אחריהם מורשה לעקה ולמארה: עם־לא־היה, מתועב־גוי, הוא קהל הלגיונרים־העבדים, אשר הגלו מרומא לרומיניה לרצות את עונם. והמשועבדים האלה הם־הם אשר שעבדו ודכאו כל־כך את היהודים דור אחר דור. כמה קשים הם מכאובי־הנפש, כי אומה בזויה זו, אשר לא שם ולא יד לה בתרבות העמים, ואשר לא יצרה כלום ולא חדשה כלום, — כי ה י א מטילה ארסה בעם העתיק והנבחר! לא משטמה — רק בוז נוקב ויוקד יכולנו להרגיש לרומיניה.

כל מי שקרא בעתונים את פרשת־הפורענויות ואת הקטעים מספרו של הד"ר ש. ברנשטיין ואת הדין־והחשבון של הועד המיוחד לכך בקונגרס היהודי על־אדות כל התועבות ומעשי־התעלולים, שאין דוגמתם לאכזריות ולפראיות בדורות האחרונים, אשר עוללו הרו־מיניים לאחינו שם, ובשרו סמר וכל ישותו רגזה עד היסוד למראה פריצי־אָדם אלו, — הוא לא יוכל לסלוח, הוא לא ישכח את העם הזה ואת המדינה הזאת גם בהמר העתים שם לטוב לנו.

ועוד רע מזה. אף בבוא יום פקודה ותוכחה על מדינה זעומה זו, ל א חזרה מסורה, ל א נרמזה מאצבע המאורעות הגדולים, מאורעות־עולם. ושוב בקשה להוליכנו שולל. תחת הלמות קורנס הזמן הערימה להבטיח זכות־אָדם ליהודים ובקשה לפטרם בלא־כלום. בקשה — ולא הצליחה. קול הצדק המנסר בעולם וקול ישראל התובע עלבונו השמיעו את הדם האדיר גם בפנה נדחת זו שבמזרח אירופה. כיון שהרגישה, כי עתידה אספת־השלום בוורסייל לדרוש ממנה את הדין, מיד נתחלחלה ונזדרזה להכריז על הזכיון בשביל יהודיה. אַך אנחנו זכור נזכור. לא נרשה עוד את חזיון־הרמיה של שנת 1879 לחזור ולהשנות. עלינו לדרוש באספת־השלום, כי תתן רומיניה ערובות באלה, שיבטיחו בטחוז גמור את זכויותיהם האנושיות והלאומיות של היהודים

יורדות עד תוך־תוכה של נפשנו ומזעזעות את כל נימי נשמתנו. נשימתנו מתתכפת למהלומותיו האדירות של פטיש יצירתו של ברנר, היורדות עלינו בזעף, ולבנו נלחץ בצבתות של ברזל לתמונות האיומות של עלבונות, יסורים ומצוקות־הנפש, שהא מגולל לפנינו. אולם במקום שאתה מוצא את גדולתו של ברנר, שם אתה מוצא גם את קטנותו. ציוריו יוצאים לעתים מזומנות מתחומה של הספרות היפה ונכנסות לתחומה של הפובליציסטיקה. צר לרוחו בעולמה של אמנות הרישום והציור, נשמתו איננה יכולה להשתרע כל־צרכה על מצעו של התאור החיצוני, והוא משליך מעליו את שלשלאות האמנות וכבלי החוקים המעיקים של הספרות היפה ומתחיל להוציא את רוחו ולשפוך את נפשו בסגנונו המיוחד, „הברנרי", בהנאה חריפה ובתאונות סוערה. לפיכך אָנו מוצאים בספוריו הגדולים „בחורף" ו„מסביב לנקודה" פרקים שלמים של השתפכות־הנפש, שהם מצטיינים אמנם בתור מאמרי פובליציסטיקה עזים, אבל פוגמים הם בשלמות הציור.

חולשה זו, שהיא איננה מקרית, כי־אם מוטבעת בעצם כשרונו של ברנר, הלכה ונתעצמה בספוריו האחרונים והגיעה לנקודת־גבהה ברשימותיו „מכאן ומכאן". במרירות וארס חריף מדבר ברנר על מחפשי התבניות השלמות והמהוקצעות של האמנות הטהורה:

„ואם למדת, יקירי, לבקש בספר תבניות מחוטבות, פוזות נהדרות, מצבים מרוממים, גדולות ונצורות — בקצרה: אמנות, אמנות — הוי, הוי! —

„סלעים ובוץ במורד!" („מכאן ומכאן").

בניגוד ליצירי שופמאז, שהם מגשמים רק מומנטים פסיכולוגיים אחדים, ושאינם נושאים רשמי תקופה ידועה וסביבה מסוימת, הנה גבורי ברנר נתונים כולם במסגרתה של הסביבה וטבועים בחותמה של התקופה. ברנר מראה לנו על הסבות, שנתנו לגבוריו פרצוף רוחני מסוים והעניקו להם את תכונותיהם המיוחדות. הדלות השחורה והתוצאות הכרוכות בה: התנוונות הגוף וטירוף הנפש — הוציאו מלבו של ברנר את הציור המזעזע הזה:

„והעמק — עד היום עומד וקיים הוא באותה עיירה — משכן הדלות היהודית הנצחית, ומדי דברי בו זכור אזכרנו. חי חי נצב הוא במחשכי עיני, ותמרורים קובלת באזני אותה החלקה המקוללה, אשר רפש ביצתה לא ייבש לעולם, בתיה־חרבותיה לא יתישרו נצח ומפולת גגותיה לא תבנה ולא תכונן; המק ימק בדמעות לנגדי אותו הפרבר המגואל, אשר גופותיהם הקטנות של תינוקותיו יתגוללו בשופכיו, אשר קילוח טיטי לא יחדל נצח מהמעיד רגל ועקת אוירו — מהשחיר את הנשמה.

„בדד וגלמוד יורד ומשתרע שם באותה העיר מושב בני ישראל — — —

„ושתיקת־שממון אלמת בעמק בין ביום ובין בלילה. שנת גסיסה, שנת דאגה ורעבון ישנים שוכניו־צלליו בשפתים נובלות ופתוחות ובלי כל חלומות וחזיונות־ליל. אין במה לחיות..." („הירושלמי").

ברנר יודע גם את ההשפעה המזיקה של חיי הגיטו על נפשו של היהודי — עד כמה הקהו את הרגשתו, טמטמו את לבו והמיתו

שם. או־אז בטוחים נהיה, כי לא תוסיף עוד לעשות את התחייבותה והבטחתה פלסתר. ורק בכך תפתר סוף־כוף שאלת־היהודים בארץ ההיא, אחרי דורות של מצוקות וגזירות ועלבונות.

ד. פ.

המִפְקָד בִּדְבַר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.

רעיון הריפירינדום בדבר ארץ־ישראל, שהחלט פה־אחד אחרי הרצאה מפורטת ודין־ודברים מענינים בועידה הציונית הגדולה, שהיתה במוסקבה תיכף לנצחון הריבולוציה ברוסיה, — הרעיון הזה לא יצא שם לפעולות־ידים. המצב הקשה עכב בדבר. המהפכות התכופות והתפוררות המדינה לחלקים רבים, העוינים זה את זה, הן שגרמו לבטול הריפירינדום שם. אולם רעיון טוב לא יאבד בתוהו. ואחרי גלגולים שונים מצא לו מסילה כאן באמריקה. ההסתדרות הציונית של ארצות־הברית פתחה עכשיו בתעמולה גדולה למשך שבועות אחדים לאסוף בין העם היהודי מיליון חתימות על כתב־בקשה, שישלח אל הנשיא ווילסון, הדורש מאת אספת־השלום להכיר ביסוד מקלט־בית לאומי לעם ישראל בארץ־ישראל, בהסכם להכרזה הבריטית מיום 2 בנובמבר, 1917.

המפקד הציוני, העומד עתה להתגשם פה, חשיבותו מרובה ביותר. באספת־השלום, הממשמשת ובאה, יחתך גורל החלום הגדול והמנחם, שחלמה האומה מיום גלותה מארצה. שאיפותינו ההיסטוריות בנוגע לארץ־ישראל מוטלות בשעה זו על כף־המאזנים. ועלינו להתכונן לקראת המאורע המכריע הזה. נגייס־נא את כל כחותינו, כדי שננצח נצחון שלם. ואל לנו להשלות את נפשנו בשוא ולאמר, כי דרכנו סוגה בשושנים וכל המעצורים כבר הוסרו. גם אחרי כל הכיבושים הנאדרים והמצוינים, שנצח הרעיון הציוני בזמן האחרון בינינו ובין אומות העולם, עוד לא תמו המתנגדים מן הארץ. נמצאים הם מיפנים יותר מבחוץ. שנאת־ציון והבגידה הלאומית בתוך עמנו גופו נתגלו עתה באנגליה ובאמריקה ובשאר ארצות בכל נבלותן וכיעורן בצורת חברות גלויות ונסתרות ובצורות אחרות. התקלה והנזק, היוצאים לנו מזה, מובנים מאליהם. חובתנו איפוא להזדיין ולהלחם בארס המפעפע בכל האמצעים שיש בידינו.

אָמנם הקונגרס היהודי האמריקאי הוכיח באופן כל־כך בולט וברור לעיני כל העולם, מהו רצוננו הלאומי המאוחד של עמנו. אבל לא נוכל להסתפק בזה. עוד אמצעי אחד נשאר לנו, שעלינו להשתמש בו. א י ש י העם, כל אחד בפני עצמו, חייבים לחוות את דעתם ואת משאלתם בעד גאולתנו ופדות־נפשנו על אדמת אבותינו. זאת תהיה ההוכחה היותר חיה וחותכת, שתסתום את פיות כל שוטנינו מבית ומחוץ. אָכן בשבילנו, הציוניים, אין דבר זה דרוש כלל. ידוע ידענו מכבר, להיכן לב העם להמוניו נוטה ומה הם מאוייו האמתיים. ידענו את געגועי־נפשו הנמשכים מדור־דור אל מולדת האומה ומקור־חיותה. אך למערערים ולטוענים משלנו ומשלהם אין לך סימן מובהק לזה מן המפקד הלאומי, שאין ערוך לחשיבותו המדינית.

ועוד תועלת בדבר מצד אחר. ערך לאומי־מוסרי יש למפקד הזה. כל יהודי, שיחתום על כתב־הבקשה

בקרבו את החוש הטבעי של האדם להתרגש ולהזדעזע לצרות וליסורים.

„חיימקה מספר: עלילות דם, שערוריות, פרעות, הריגות, קריזיסים, יציאות לאלפים במקל ובתרמיל. הוא קורא הכל בנשימה אחת, ומשתדל להגדיל הרושם ופעולת המעשים. בחושו הטבעי הוא מרגיש, שזה העולם, המתמלא בפרוטות־פדיון, במכירת גידין ומזוזות, בתשלומי רבית, בפתותי פת קיבר, במחלות ובגזירות הקיצור־שלחן־ערוך, איננו עלול להתרגש; די לשמוע, רק לשמוע את אנחתו המצויה של ר׳ ירוחם־נח ולראות, כיצד הוא מנענע בראשו: „עלילת דם, אי־אי", — כדי להוכח, עד כמה לא במקומם הם כל הדברים והספורים, עד כמה למותר הם, עד כמה שתיקה יפה — — —"

ברנר יודע גם את ערכה הנכון של האנחה החסידותית, האנחה ה„יראת־שמימית", המסתירה תחתיה אפיסות־אונים גמורה ואי־רצון לעשות איזה מעשה לטובת השני, גם במקום שזה איננו דורש התאמצות יתירה ושקל ביותר להוציאו לפעולות, אותה האנחה, שיש בה קצת מן ההתרפסות והחנופה לפני רבונו־של־עולם וקצת מן הזכות המיוחדה, שיש לחלכה הצעקני להכריז תמיד על נגעו.

באחת מרשימותיו („חלל") הוא מצייר בן־אדם נגוע במחלת השחפת וגונח דם מלבו, שאחרי כמה וכמה נסיונות קשים שנתנסה, הוכרח להשכיר את עצמו בתור שליח־צבור לימים הנוראים באיזו עיירה קטנה, כדי להציל את משפחתו מחרפת רעב. האומלל הזה מתאמץ בשארית כחותיו, בעברו לפני התיבה בערב יום כפור, להתפלל תפלה ערבה ולוקחת־נפשות. אולם איתרע **מזלו: קולו** הרסוק והצרוד וגניחותיו התכופות מנצחים את רצונו, והוא מוכרח לנחם את עצמו בנחמת־שוא, כי דוקא קולו הפגום ושעולו נותנים חן מיוחד וטעם יהודי אמתי לתפלתו, וכי במקום הנגינה והסלסולים, שהוא מוכרח לוותר עליהם, הנה תפלתו יוצאת מלב נשבר באמת. אולם השומעים אינם מתנחמים בזה, ולאחר התפלה הם מדברים על חולשתו של החזן, ודרך־אגב מביע אחד מהם את חששתו, אולי, חס ושלום, תזיק הלינה בבית־המדרש לחזן; אולם חששה זו נבלעת בהמון גניחות ואנחות על הפרנסה ועל המזל האפל וכיוצא באלו, ואיננה מעוררת שום אדם להזמין את עלוב־הנפש אל ביתו ללינת־לילה.

„ר׳ יוחנצי גביר הקלויז וגבאיו, מוקף יהודים חשובים ויראי־שמים, שבעמידתם מסביב כמו יבקשו סתרה בכנפי ה„תקיף" ביום־הדין, מסיר עטרת־הכסף של טליתו מעל ראשו ומתאנח בחסידות ובהנאה. פניו שחלקו מחמאות מאירים —

„— ויחתמנו לשנת פרנסה. — ממשיך ר׳ שמריה המלוה. — אוי, פרנסה! הגלות המרה! מרובים צרכי עמך, וכל השערים ננעלו, ננעלו. לא טוב... השם ירחם. — וכל הפנים מתכווצים בתנועות ענותניות, צנועות וכשרות. פתגמי תורה, תלונות רגילות, אנחות, גניחות ונהימות החוטם — ושיחה יהודית נמשכת, כבצה זעירה ונדלחה, על המזל האפל והמר, שאינו לישראל, כמאמר חז"ל, על חוסר הפרנסה וירידת קרן התורה, על לקוי העולם ועל — החזן..."

ההיסטורי הזה, ירגיש מכאן ואילך אחריות מיוחדת בעד התוצאות, אשר — מקוים ומאמינים אָנו — תהיינה טובות מאד. וכשתבוא שעת הבנין והעבודה הגדולה בארץ־ישראל ובעדה, אָז יזכור כל אחד את התחייבותו הלאומית ויעשה את חובתו באמונה, לקומם את יהודה ולחדש בה את חיי עמנו.

ד. פ.

בְּשׂוֹרַת הָעֲבוֹדָה

מאת

ד"ר מ. זאגורודסקי.

רב טוב הושפע על ראשי אחינו שבארץ־ישראל, עד שהמשובחים שבהם אומרים: טוב לנו, טוב לנו מאד, טוב לנו יותר מדי, עד שאין אנחנו כדאים לזה! שכורי־שחרור הם, והשמחה היא כעת במעונם, וכל יום שמחתו מרובה משל חברו: נשתחררה יהודה, נשתחררה שומרון, נשתחרר עבר הירדן, נשתחררו ארצות הגליל, ושבו בנים יקירים לגבולם.

ההמון משמח את עצמו בתהלוכות ברחובות הערים והמושבות ופוגש בתרועות־שמחה ובלפידים את אהובי־נפשו, אלה השבויים והאסירים, המשתחררים אחד־אחד ושבים לבתיהם. אבל שמחות כאלו הן מרגע ולרגע: היש תעופינה, ואחרי ההתפעלית הרגעית באָה המציאות ודורשת את שלה. מי שאיננו מכיר את עמנו יכול להאשימו, שדורש הוא, כהרומאים בשעתם, רק „לחם וקרקסאות"; אבל טובי הישוב, הצופים בעין פקוחה על כל הנעשה, רואים, שגם השמחה בעצמה מהולה בתוגה, כי חסרים לעמנו, להמון הצוהל, לא הלחם — הוא עודנו רגיל לרעב — ולא חזיונות ודימונסטראציות, כי־אם חסרה לו העבודה.

כל אלה שבאו מרחוק, כל אלה ששבו, הביאו לו בשורות טובות, ישועות ונחמות, ורק בשורה אחת עוד לא הביאו לו — את בשורת העבודה. מעטים הם עוד אחינו בארצנו — עד ראשית שנת 1919 יוכלו לשוב מאלפי גולי מצרים רק כמאתים איש, — אבל גם למעטים אלה אין עוד עבודה. עשרות אחדות עסקנים מסדרים נשפים ופגישות, נואמים נאומים נלהבים, ההמון צוהל לקראתם וכאילו מתלהב ומתפעל לרגע, אבל כעבור הרגע, והנה כולם משתעממים, כולם לבם ריק ונפשם שוקקה: חסרה העבודה!

בשורת העבודה לא הביאו הצירים, שבאו עד היום. הם לא יכלו להביאה; דיינו, שהביאו לנו את בשורת הגאולה. הצירים ההם הרבו מאד לעשות, זה בכה וזה בכה, ורק הימים העתידים יגידו לנו את גורל ערך פעולותיהם. העם אסיר־תודה הוא לבניו ושמח הוא מאד ומקבל פניהם בהתלהבות בכל מקרה; אבל ההתלהבות עוברת כרגע, והלב הומה ובת־קול מכרזת: אם לא תבוא במהרה גם בשורת העבודה, אָז מי יודע, אם תועלנה לנו כל הבשורות האחרות?

ובחירי עמנו שבארץ בטוחים, כי את בשורת העבודה יכולים להביא לנו צירי רוסיה, אלה הנמצאים כבר בדרכם לארץ־ישראל ושכולנו מחכים לביאָתם בכליון־עינים. אחינו בארץ־ישראל יודעים, כי בידי הצירים האלה נתון גורל העבודה בארץ ועל־פיהם יחתך גורל ארצנו בעתיד ואפשרות התפתחותה. אין איש בארץ מקטין את ערך מעשי ידי הצירים המערביים והאמריקאיים; הם הביאו ארוכה לנפש נדכאה ומרפא לגוף רצוץ; הם שברו את הרעבון, שנמשך במשך שנים, הם כסו את מערומי הגו ורפאו את פצעיו. המעט לנו כל אלה! אבל כל אחד בארץ בטוח, כי את מעשי ידי הצירים האלה ימלאו צירי אחינו מרוסיה; כל אחד מבין, כי אם אחרי הישועות והנחמות של צירי מערב ואמריקה לא יבואו הפעולות והמעשים של צירי רוסיה, אָז כל מה שנעשה עד היום יהיה כראשית בלי תכלית, — „נשיאים ורוח וגשם אָין".

ציוני רוסיה הכינו הרבה בשביל העבודה העתידה בארץ. אין לך מקצוע, שאין לו ועדה מיוחדת, והועדה עסקה לא לבד בחקירת המקצוע, כי־אם גם הכינה את המכשירים הנחוצים להתפתחותו ולהתאָמתו ליושבי ארצנו. מקצוע החקלאות, כמובן, תופס מקום חשוב בפעולות אחינו ברוסיה; „הבונה" הוא, כנראה, כולו לשם התפתחות החקלאות בארץ. בשביל התעשיה יסדו חברה גדולה למניות, והחברה עשירה, ורוב התשלומים כבר נכנסו אל קופתה. גם עבודת התרבות חשובה מאד בעיני ציוני רוסיה, שהוציאו סכומים גדולים, כדי להבטיח את קיום בית־הספרים הלאומי, וכן דאגו גם לבית־הספר הגבוה וגם ליתר מקצועות פעולת האָדם (המסחר, האמנות וכו' וכו'). ואם גם מחיר הרובל הרוסי לא יעלה עוד וישאר עומד על מחיר הפראנק, גם אָז הרבו שם לאסוף, ויש בכח הסכומים הנאצרים ברשות ציוני רוסיה להפרות את ארצנו ולהחיותה.

אם כל אחד מן המוסדות שהזכרנו („הבונה", חברת־המניות לתעשיה וכו') יפתח תיכף את משרדו בארץ־ישראל ויתחיל להתכונן לעבודה פוריה לעתיד הקרוב לבוא, אָז לא לבד שעתיד מזהיר נשקף לארצנו, כי־אם גם תיכף תרבה העבודה בארץ וזרם של חיים יכנס בה. הבאנק לתעשיה, למשל, יכול גם כעת לעשות הרבה, ואפשר שבעת הוא עוד יותר חשוב מאשר לאחר זמן. כעת הדרישה על כל מיני תוצאות התעשיה היא גדולה מאד, והמכשירים אינם. ואם יבואו אנשי־מעשה, כמו שהם רוב צירי אחינו מרוסיה, ויפתחו תיכף את משרדם ויושיטו לנו את העזרה הראשונה, בין בהכשרת האמצעים ובין בכסף מזומן, הלא יעסיקו אָז אנשים רבים ויניחו יסוד להתפתחות התעשיה בארץ גם לעתיד.

והוא הדין ב„הבונה". גם עליו לפתוח משרד מיוחד ולהתחיל תיכף בהכשרת האמצעים לעבודה הגדולה

העתידה, וגם בעבודה עצמה. ואין להחמיץ את הדבר בזמן שידים רבות זרות פשוטות לכל מקצוע, והידים הללו חרוצות הן וזריזות וכים תלוי להן לאחוריהן, והכים מלא וגדוש.

לפי מצב הדברים כעת בארץ עלינו להרבות במשרדים ובמוסדות כספיים ולמהר בכל אשר אנחנו מוכנים לעשות. אחינו מרוסיה יבינו את ערך המוסדות האלה וחשיבותם גם כלפי חוץ וגם כלפי פנים. גם הישוב החדש וגם הישוב הגדול הישן דורשים כעת עבודה ומכשיריה, וכמות המוסדות הקיימים עתה בארץ כאין הם לעומת הדרישה הגדולה לעבודה. כל יושבי הערים שלנו הבינו כעת את ערך העבודה, ואם לא נכונן בזמנם מוסדות כספיים וישוביים רבים, שביכלתם יהיה למלא את משאלות העירונים — וחטאנו לארצנו לעולם.

אחינו הצירים מרוסיה מכירים מכבר את טיב „המושל היחידי", שברצונו או בחסדו הוא מיטיב ומרע ו„חותך חיים לכל חי". והם יבינו, שאסור לרכז את כל המפעלים וכל המוסדות בידי אחד. האחד, שהוא המושל היחידי בכספי העם והוא המנהל את מוסדותיו, הוא העם בעצמו, באמצעות נבחריו, הם חברי הועד הפועל, שנבחרו על־ידי הציוניים. להם יהיו משועבדים כל המוסדות הכספיים וכל המשרדים ואליהם יבוא כל דבר ריב ומשפט, אשר יקרה בארץ בין אנשי הישוב ומנהלי המוסדות, בין הפקידים וראשיהם.

וערך המוסדות המרובים כלפי חוץ מובן מאליו. אם יהיו לנו בארץ באנק כללי, באנק חקלאי, באנק לתעשיה וכיוצא באלו; אם יהיו לנו מוסדות להתישבות, להשבחת האדמה, לתרבות, לבנינים, להתפתחות המסחר, להתפתחות האמנות, החקלאות וכו', וכו'; אם יראו מן החוץ, כי מסוגלים אנחנו לעבודה עצמית ואיננו זקוקים לאפיטרופסות, — אז יש תקוה, כי בקרב הימים יסיחו דעתם מאתנו ויתנו אותנו להתפתח בכחותינו ולא בכחות זרים, ברצוננו ולא כרצון אחרים.

מובנים הם כעת הדברים שאמרנו: עיני כל הישוב נשואות אל צירי רוסיה. צירי מערב הביאו לנו את בשורת הגאולה; צירי אמריקה הביאו לנו את פרוסת הלחם הראשונה ואת תצרי לתחלואינו; וצירי רוסיה יביאו את בשורת העבודה. שמחת העם היתה גדולה, בפגשו את מלאכי השלום, אבל שמחתו תגדל הרבה, בפגשו את מלאכי העבודה.

רִגְעֵי דִמְדוּמִים

מאת
ישראל אפרת.

עִם שְׁקִיעַת הַחַמָּה בַּשָּׂדֶה
עָמַדְתִּי דוֹם.
שְׁפַךְ זִיו עֶצֶב חַכְלִילִי
בְּעַנְנֵי־רוֹם.
הָיוּ אָז רִגְעֵי דִמְדוּמִים,
רִגְעֵי־חֲלוֹם.

נִפְתְּחוּ הַרְחֵק בַּמַּעֲרָב
שַׁעֲרֵי־יְקוֹד;
נִרְאוּ אוּלַמֵּי דְבִיר־שַׁיִשׁ
בֵּין עַרְפִלֵּי־הוֹד.
עָמְדוּ שָׁם כְּרוּבִים בִּתְפִלָּה
מַלְאֲתֵי סוֹד.

נִתְלָה בְּמֶרְחַב־רוֹם עוּגָב
עִם נִימִים שֶׁל פָּז;
חֶרֶשׁ מִבֵּין הָעֲנָנִים
הִתְגַּנְּבָה יַד־רָז,
נָגְעָה לְאִטָּהּ עַל נִימֵי
הָעוּגָב הַלָּז.

נָהֲרוּ נְגִינוֹת עֲצוּבוֹת
בַּעֲלֶטֶת הַיְקוּם:
נְגִינוֹת נַעֲגוּעִים מוּזָרִים
וּכְמִיהָה לִמְאוּם,
כְּמִיהָה לְעוֹלָם שֶׁל זֹהַר
מֵעֵבֶר לַתְּחוּם.

שָׁפְעוּ הַנְּגִינוֹת הַיּוֹרְדוֹת
עַל שְׁדֵמָה וָנִיר.
הוּרַד אַט וִילוֹן בַּמַּעֲרָב
עַל שַׁעֲרֵי הַדְּבִיר.
לֵיל בָּא וְנָדַם הָעוּגָב.
וְנִפְסַק הַשִּׁיר.

מאת
שלום־עליכם

חֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים אָלֶף

תרגום
י. ר. ברקוביץ

(המשך).

ויהי היום — כך מספר הכומר, ואתה אין לך תקנה אלא להאמין לו על דברתו — ואָחי הניך נכנס אצלו כפעם בפעם ובקשה בפיו:

— אדוני אָבי, הוא אומר, היום יום־השוק לנו, וידי ריקות. אולי תיטיב את חסדך עמדי להלוותני מאות אחדות?

אָמר לו הכומר:

— מאַין אקח לך מאות, ובידי אין גם עשרות?

— בי, אדוני אָבי, — אומר לו הניך אָחי — אל תאמר להמלט ממני הפעם! הבה לי מאתים קרבונים, ואם אַין מת אָנכי לנגדך!

— כמה משונה יהודי זה! — אומר לו הכומר. — הלא פי הוא המדבר אליך, כי כסף אין לי. יש תחת ידי שטר־גורלות מאוצר המלוכה, אם בו תחפוץ — קחהו לך והשג כסף עליו...

המבין אַתה, עד היכן הדברים מגיעים? אותו השטר הוא הוא שטר־הגורלות, אשר זכה בחמשת ושבעים האלף. כך אומר הכומר, ואַתה אין לך תקנה אלא להאמין לו על דברתו. עכשיו, שהשטר זכה בגורל, נזדרז הכומר ובא אל אָחי אל הניך ובשרהו את הבשורה הטובה לאמר: השטר זכה, בעזרת השם יתברך, בכסף רב... אָמר לו אָחי הניך: „אָמנם כן, אומרים אָמור, כי השטר זכה בגורל"... אָמר לו הכומר: „אם כן, מה יהיה עתה?" אָמר לו אָחי הניך: „ולדעתך, מה צ ר י ך להיות עתה?"... בקצור, זה אומר כך וזה אומר כך, זה בכה וזה בכה, הלה טוענו בחטים והלה מודה לו בעדשים — טענות־הבל: אות ומופת, שחור על־גבי לבן, כתוב וחתום הלא אין לשניהם! כלומר: אָחי הניך אָמנם יש לו שטר בידו; אבל הכומר מה יש לו? צרות יש לו ומפח־נפש!... סוף דבר: מבקש הוא ממנו, כלומר — הכומר מבקש מאת אָחי הניך, כי יתן לו, לכל הפחות, אַלפים קרבונים. מכיון שכך, קום־נא איפוא, איש גס־הרוח, הניך שכמותך, וסתום את פיו של זה באלפים קרבונים, ולא יחרץ כומר לשונו! ואולם הלא הניך הוא זה, והריהו עומד וטוען: „זו למה לו? הלא השטר, הוא אומר, שטרי הוא; הלואי ואראה בכל טוב, הוא אומר, אם לא קניתי את השטר מידו בכסף מלא זה שלש שָׁנים!"... והנה אפשר מאד, שכל הענין הזה היה עובר למישרים ומשתכח מן הלב; אך הלא יש לנו יהודים בעולמו של הקדוש־ברוך־הוא, שעינם צרה בשל אחרים, ולא עוד, אלא שהעיר עצמה עיר נחמדה היא, תאוה לעינים — אולי שמעת את שמעה מימיך? מ ל ש י נ י א ל שם העיר הזאת, וכשמה כן היא: עיר שבולה מלשינים וכותבי־שטנה ומפיחי־קריה, הלואי ותעלה כולה על המוקד בצהרי יום קיץ! בקצור, נתכנסו אחינו בני־ישראל ונוסדו יחד בבית הכומר ופרשו לפניו את הדבר כשמלה, כי יש בידו הפעם לזכות בחלקה שמנה, ושברו לו את האוזן, כי לא יתמהמה עד בוש וימהר בעוד מועד אל העיר הגדולה ויכנס שם אצל הקטיגור וירצה לפניו את טענותיו כך וכך: כי הנה התחכמו לו אנשים יהודים והוציאו מידו בערמתם שטר־גורלות, והשטר זכה בחמשה ושבעים אלף, והיהודים אינם רוצים עתה להחזיר לו את שטרו... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... וסוף דבר היה, כי הכומר אָמנם הטה אוזן קשבת לדברי מאשריו ומדריכיו ועשה ככל אשר הורוהו, ועוד הוסיף נופך משלו, ולא היו ימים מועטים עד שבאו לבית־הבאנק והטילו אסור על השטר, וכל הענין כולו נשתנה מן הקצה אל הקצה ולבש פנים חדשות — תכונה רבה כהלכתה!... המעט לך הצרות והתלאות וכל מיני הפגעים הרעים, שהיו עד כה, — והנה פורענות חדשה! הנה עצם בגרונך! הנה שטן על דרכך! הנה כומר!... ראה אָחי, כי כלתה אלינו הרעה, אָז נזדרז ואָמר לפיים את הכומר תחילה בעשרת אלפים, ואחר־כך בחמשה־עשר אלף; ואולם הכומר התהרט תיכף למעשה ולא אָבה שמוע עוד. להודיעך, שהמזוזעים, העושים במחשך מעשיהם, זעזעוהו ובלבלו את מחו כל־כך, עד כי לא ידע עוד כל גבול ומעצור לרוחו... עד כאן מעשה העצם... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?...

קצור הדברים, במה אָנכי עומד? עומד אָנכי באותה העצם. להודיעך, שזימן לנו הקדוש־ברוך־הוא עצם הגונה, עצם הראויה להתכבד, מין עצם שנתקעה בגרונך פעם אַחת ושוב אין להזיזה ממקומה, לא לכאן ולא לכאן, לא לבלוע ולא להקיא. ואולם הלא יש לנו אל רחום וחנון, אל טוב ומיטיב, אשר בידו האַחת ימחצנו ובידו השניה יחבשנו, — אָז נמצאו לנו אנשים טובים, אנשים צדיקים, אנשי־אמת, רודפי שלום, קרובים וגואלים ומחותנים, ואנשים סתם מן השוק, והללו נכנסו בעבי הקורה לתווך ולפשר בין הצדדים, להטות את כף־המאזנים פעם לכאן ופעם לכאן, לפיים את האחד ולשדל את השני, לרוץ אָנה ואָנה ומזה אל זה, מאָחי אל הכומר ומהכומר אל אָחי, ממני אל בירנבוים ומבירנבוים אלי, ומשנינו אל אָחי, ומשלשתנו שוב אל הכומר — ולא נתקררה דעתם עד ששדלו את כולנו בדברים, פתונו ויכלו לנו, ועשו פשרה בינינו. מה טיבה של פשרה זו וכיצד נעשתה? — אל תשאָלני. ובלבד שנתפשרנו ובאנו לעמק השוה, כמאמרם: נר לאחד — נר לשנים, או כמו שאָמר אָחי הניך בלשון־הזהב שלו אל ידידו הכומר:

— וואשע פרעפאראביע, — הוא אומר — יאק נע פסק טא פסאקעץ, נעהאי בודע יחלוקו...

— נעהאי בודע יחלוקו! — אומר לו הכומר. — אלע טי, העניך, מאשעניק!...*

— לחיים, אדוני אבי! — אומר לו הניך ומגיש לו את הכוס, וכולנו שותים איש כוסו ומברכים זה את זה ונושקים זה לזה באהבה ובאחוה ובידידות, צוהלים ושמחים וטובי־לב... שמחים וטובי־לב אמרתי? וכי אפשר לנו להיות שמחים וטובי־לב, אחרי שכל אחד מאתנו כמעט החזיק בידו את חמשת ושבעים האלף ופתאום הרפה מהם והפקירם לרוח?... שמא תשאל: כיצד? הרי לך חשבון ברור: מניח אני את עצמי, שאני יוצא מן הכלל — מוחל אני מחילה גמורה על חמשת ושבעים האלף ש ל י, יהיו־נא כפרתי וכפרת אשתי וילדי! ואולם הגידה לי, בבקשה ממך, מה היה עושה, דרך משל, אחי הניך זה עצמו, אלמלא עמדתי אנכי לו ומהרתי להריץ לו דפישה, כי שטרנו זכה בחמשת ושבעים האלף? אילו היה אחר במקומי — היודע אתה, מה היה עושה, בראותו לפניו זכיה גדולה כזאת? היה מוחה את שפתיו ומחריש כאלם. ואם תאמר: הלא אח הניך ליעקב־יוסיל? מה לי אח ומי לי הניך! לוא יהא הדבר בעיניך כאילו מכרתי את שטרי לאחר. או לוא יהא הדבר דומה כאילו נתתי את השטר בעבוט לבירנ־בוים ולא פדיתיו מידו בזמן המדובר, ואמנם הלא שמורה עדיין בידי בירנבוים זה פתקה כתובה וחתומה בעצם ידי, כי אם לא אפדה ממנו בזמן הקבוע שטר פלוני בן שורה פלונית ומספר פלוני — — — המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... אלא מה? מחשבה זרה כזאת, בי נשבעתי, לא עלתה מעולם על לבי! כי כפי שעיניך רואות אותי היום, הרי אני איש יהודי, שהכסף אינו נחשב בעיני ולא כלום. כי מה ערך לכסף ומה הוה לו לאדם בכל עשרו אשר הוא עושה תחת השמש? רק הבל ורעות־רוח. אין טוב לו לאדם, כמאמרה של אשתי, כי־אם אשר יהיה שלם ובריא בגופו וכל מאויי־לבו ינתנו לו... ואף־על־פי־כן היטב חרה לי: הלא סוף־כל־סוף חמשה ושבעים אלף הם!... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?...

עכשיו נשים פנינו אל בירנבוים. בירנבוים זה — הלא הכל מודים, שחף הוא מפשע ונקי מכל עון. עלוב־נפש זה הלא הוציא את חמשת ושבעים האלף מידיו ממש! אדרבה, בואו ונחזיק טובה לו, שאברך יקר הוא, תם וישר במאד מאד, ואינו רוצה ליהנות משטרם של אחרים אפילו הנאה כל־שהיא. כל כוונתו אינה אלא להביא את הדבר לפני אנשים — י ש פ ט ו ־ נ א א נ ש י ם ב י נ י נ ו! . . . המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... שאלמלא כן, מי היה מעכב בידו לזכות בכל המציאה

כולה, שבאה לו בהיסח־הדעת? הלא אמנם שמורה אתו פתקה מפורשת, כתובה וחתומה בעצם ידי, שאם לא אפדה ממנו שטר פלוני בן שורה פלונית ומספר פלוני — — — המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... ודוקא שטר זה עמד וזכה בחמשת ושבעים האלף! אמור מעתה: כלום אפשר לו לאדם לישב בשלוה, מבלי אשר תשפך מררתו לארץ מקנאה וכעס?... ובכן, כבר מניתי לך בזה שתי נפשות אומללות, שכל אחת מהן הפסידה מכיסה ממש חמשה ושבעים אלף. האף אין זאת?

הנפש השלישית האומללה הוא הניך אחי העלוב. הלה מתהלך כל הימים כנזוף וגזול, כאיש אשר שודדים נפלו עליו בעצם היום והציגוהו ככלי ריק. ואמנם ראוי הוא לרחמים רבים, שקצבו לו רק חלק אחד מחמשת ושבעים האלף, כי הלא הסכן הסכין מנעוריו, כי שטרותיו יזכו בגורל שלש פעמים בשנה ויעלו לו כל אחד חמשה ושבעים אלף דוקא, לא פחות ולא יותר! והרי הוא מהלך ומצעק בעיר יום יום: „למה נאספו כולם עלי? למה הם גוזלים את כספי ממני? לכולם תן כסף! להכומר תן, לאחי תן, לבירנבוים תן! אין זאת כי אומרים הם לעשותני קבצן באחרית ימי!"... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?...

הרביעי, הוא הכומר, בודאי שכומר אומלל הוא מאין כמוהו! הלה נשבע בכל קודש, ואתה אין לך תקנה אלא להאמין לו על דברתו, כי בינתו קצרה מהשיג, למה חולקים היהודים את כספו ביניהם? „התינח הניך, הוא אומר, אף כי נוכל הוא ואחת דתו בבית־האסורים, — הלא איש־שלומו הוא, ידידו הנאמן זה ימים רבים... אבל מה ענינו של שאר „הקהל" בכאן? מה להם, הוא אומר, ולשטרו?"... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... קום־נא איפוא ובאר לכומר זה ולמדו פרק בהלכות יושר, למען ישכיל ויבין, כי האחד הוא אח, אשר ידו עמדה לו לעשות בכסף כאדם העושה בתוך שלו, ואיש לא היה מתעורר ולא היה פוצה פה ומצפצף, והשני הוא אברך יקר, תם וישר במאד מאד, שיש לו בקופסתו פתקה מפורשת, כתובה וחתומה בעצם ידי, כי אם לא אפדה ממנו בזמן המדובר שטר פלוני בן שורה פלונית ומספר פלוני — — — המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... וכי מתכוון הוא לרעה, חלילה, בירנבוים זה? וכי תובע הוא כסף מידינו? או כלום בא הוא בטרוניה עם איש? כל כוונתו הרי אינה אלא להביא את הדבר לפני אנשים — ישפטו־נא אנשים בינינו!... איש אוהב אנשים הוא!... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?...

סוף דבר: הרי לך ארבעה אנשים, שכל אחד מהם זכה בחמשה ושבעים אלף וכל אחד מהם הפסיד חמשה ושבעים אלף — ארבעה אנשים מאושרים ואומללים כאחד!... ואף־על־פי־כן, אין בכך כלום. מכיון שנתפשרנו בינינו, שוב נסתתמו כל הטענות. אין צועקים על שעבר. אם כן, מה המעשה אשר נעשה עתה? אין לנו עתה אלא לקום ולחלק את השטר בינינו. כלומר:

* — הוד קרושתך, אם לא פסק בית־דין הוא זה, פסק קטנים הוא זה — הבה נחלוק בינינו!

— הבה נחלוק בינינו! ואף־על־פי־כן, נוכל אתה, הניך!

צריכים אנחנו לקבוע ארבעתנו השעה, ולהפקיע את השטר מבית־באנק, ולחלק את כסף הזכיה, ולהחזיר את הכסף בינינו כפי המדובר ולברך איש את רעהו על כוס יין. האף אין זאת? ואולם חכה כמעט רגע! ראשית, הרי אתה התום השטר בגושפנקה של חוקר בית־הדין, ואנו צריכים קודם־כל להוציא את השטר מידי אסורו. עמד הגביר ונמכר מודעה, כי לא יוציא את השטר מידי אסורו עד אם נעריב לו את חלקו, המגיע לו כפי המדובר. המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... כיצד נערוב לו את חלקו? נמנינו וגמרנו להפקיע את השטר מרשותו של הגביר ולהעבירו לרשותם של אחי ושל הכומר. שמע הגביר ונתחלחל. למה נתחלחל? טעמו ונימוקו עמו:

— מה ענינו, הוא אומר, אצל שטרם של אחרים? איך אוכל למסור שטרזרים של המשתר יושבעים אתה, שחל עליו אסורו של חוקר בית־הדין, ואני לא אדע עדיין, של מי הוא השטר הזה? מתחילה היה של בירנבוים ושל יעקב־יוסיל, ועתה באו והגידו לי, כי שייך הוא לאדם ששמו הניך והפריני וכומר הוא, ואחר־כך יציצו ויעלו מן הארץ בעלים חדשים וכמרים חדשים, — מה אעשה אז, אם כל אחד מהם יבוא ויתבוע ממני חמשה ושבעים אלף? מאין אקח יכולם כסף רב כל־כך? הניחו לי, בני, הן לא בית־דבקי אנכי!...

המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... אז התחילה פרשה חדשה — פרשת עורכי־דין, ועורכי־הדין, כידוע, משולים לרופאים: כל מה שהאחד בונה, בא השני וסותר. הצד השוה שבהם, שכולם מקבלים כסף מידך ובולם משיאים לך עצות, איש איש ועצתו. עורך־דין אחד אמר, כי הגביר ר ש א י למסור את השטר לכל הטוב בעיניו. בא השני והוכיח, כי א ס ו ר לו להגביר למסור את השטר לידי אחרים. בא השלישי וחוה את דעתו, כי ח י י ב הגביר למסור את השטר לידי אחרים, שאם לא כן — ענוש יענש... בא הרביעי ואמר: אין טוב לו להגביר אלא לסלק את ידיו מן השטר ל ח ל ו ט י ן, והכל על מקומו יבוא בשלום... בא החמישי ואמר: הס מלהזכיר! אם יאמר הגביר לסלק את ידיו מן השטר, ונמצא השטר כהפקר באין בעלים — ונשא הגביר את עונו... בא עוד אחד ופרכו: אדרבה, אם ל א יסלק הגביר את ידיו מן השטר א ו ־ א ז ישא את עונו... בא עורך־דין חדש והשמיע את משפטו לאמר: בין שיסלק הגביר את ידיו מן השטר ובין שלא יסלק — כבר נכתם עונו ועונש יושת עליו מכל מקום... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... ואולם נראה לי, כי גם עתה כבר נענש הגביר כל־צרכו וכבר נשא את עונו, כי מלבד שמבלבלים אנחנו את מוחו בכל עת ובכל שעה, הנה עקוב־נפש זה נוסע אתנו העירה מדי שבוע בשבוע, דופק על פתחי עורכי־הדין, מזיל להם כסף מכיסו ומבקש רחמים מהם, כי יחוסו על נפשו וישיאו לו עצה הגונה, כיצד יפרוק מעליו צרור זה, העמוס על שכמו? אכן ראוי הוא לרחמים, בי נשבעתי! הגע בעצמך: עמדו והרגיזו ממנוחתו איש תם וישר, נקי־הדעת ומצניע־לכת, אשר מעולם לא פגע בזבוב על־גבי הכותל, והעמיסו על שכמו צרור אשר כזה, משא לעיפה, והוא כורע תחת סבלו! על מה ולמה? מה פשעו של זה ומה חטאתו? מה לו ולצרור־זרים? וכי בשביל שכוונתו היתה לטובה, לפשר ולהביא שלום בין שני יהודים נצים, חייב הוא למשוך בצרור זה עד בוא יומו האחרון?... המבין אתה, עד היכן הדברים מגיעים?... הגידה לי, בבקשה ממך, האם אין תחת ידך עוד צרור אחד... טפו! רצוני לאמר: עוד גלוב־קטרת אחד של טאבאק?

(המשך יבוא)

פְּגִישָׁה

(מתוך שיחתי של הוזה זקן)

נמסר לדפוס על־ידי

ראובן בריינין.

הנני רווק. בגפי אני דר בדירה מיוחדה. מלאכתי? הנני סופר בעתונים שונים. אינני עשיר, אך לצרכי גופי אני מרויח ואינני חי בדוחק. ביום אני עובד עבודתי בבית־המערכת, עבודה ברית־חשד בביתי. בדירתי אין זולתי אף נפש אחת: לא צפור ולא חתול. לפעמים אני קונה לי פרחים ומציגם בכוס מים, וזה כל שעשועי. ארוחתי אני אוכל בבתי־מזון, פעם ברחוב זה ופעם ברחוב אחר. אמנם שונא אנכי את כל בתי־המזון, אך מה לעשות — אין ברירה. מבשלים בקלחת גדולה בשביל אלפי אנשים, יעני לאכול על־כרחי, מאותה הקדירה, שמבשלים בה בשביל כל אלה האחרים. כמובן, שהתבשילים הם לא לפי טעמי והכי אני, כי מה יש להריח מקדירת־הצבור? יש שמקלקל אנכי, במחילה, קיבתי ובחדר־האמבטי שלי תמצא בית־מרקחת שלם: כל מיני צלוחיות, כל מיני סמים, טפות־רפואה, כל מיני אבקים והרכבות משונות. כל זה הוא להשבחת העכול, לרפוי הקבה. כל מודעה בעתונים מכל רופא נוכל ובליעל מושך את עיני עליה, ואני הנני תמיד מן הראשונים, הקונים את סמי־המות, את המים הדלוחים האלה ויקחם כולם אופל. נסיתי לאכול ארוחותי בכל מיני בתי־מזון, גם בהיותר משובחים, ולבסוף נוכחתי, כי הצד השוה שבהם: כולם עשויים להרעיל את גופנו בכל מיני הדברים הקיבים, כי מה איכפת לבעלי בתי־האוכל, אם אחלה? אם לא אבוא אני לביתם, יבואו אחרים. גדולה היא העיר ניו־יורק, ורווקים וגם נשואים, הבאים בבתי־מזון, לא מעטים בה. זהו רק דרך־אגב. לא זאת אני חפץ לספר לך. בערב אני יושב לבדי בארבעת חדרי. יש לי אמנם מכירים הרבה בניו־יורק, אך רעים, ידידים, עמיתים באמת — אין לי אף אחד. ואם יבוא אלי איש, אני יודע מראש, כי דורש הוא לקבל ממני איזו הנאה: גמילות־חסד קטנה, מכתב־מליצה, כי אלך אתו לאכול ארוחת־הערב וישלם בעדי, או כי בא לבקש

רינה בהדרי. ובכל אלה, שלא מנעתי מהם דברים כאלה, נהפכו לי, סוף־סוף, בכל־זאת, כולם לאויבים. פעם אחת אם תמנע מהם דבר קטן, לא ישכחו זאת לעולם. ובכל שעה המתבשרת יוצאת יוצאי עריך רבה, יפיצו כזבים, שלא היו ולא נבראו. וגם בעת שהבריות הללו נראים לך כאוהבים ואתה אינך מונע מהם כל אשר תשאל עינם, גם שמלתך מעורך, ואם גם תפנה להם את מטתך והאמבטי שלך, — גם אז הם שונאים אותך בלבבם תכלית שנאה. כך הוא טבע המקבלים ביחוסם להנותנים. הם חושבים אותך או לשוטה, או שהם חושדים בך, שבודאי יש לך כונה ידועה ובלתי־יפה בתתך להם מבוקשם, או שהם חושדים בך, כי לא בסבר פנים יפות אתה נותן או משאיל להם דבר, כי עיניך צרה בנתינתך ורק מרוב רפיון אין ביכלתך להשיב פניהם ריקם. ואחרים ממקבלי הנאתך מקנאים בך והם עוינים אותך, כי חושבים הם את עצמם לטובים ממך, לבעלי כשרונות ולבעלי ידיעות יותר גדולים ממך, ועינם רעה בשלך ובכל אשר לך. יש־טובים שבאיכרי לחמך וישני מטתך שוללים את זמנך רשוא בכפירי־מעשיותיהם, באנחיותיהם ותלונותיהם על אחרים; ממלאים הם את חדריך בעשן מקטרתם, בשיורי סיגארותיהם, בכל חלאה ואשפה; מבלים הם את עניבותיך, את צוארוניך וממשמשים בכל ארגזיך, באֶרב העיישה בתוך שלו, בכתביך ובמכתבים שאתה מסתיר מעין רואים. הטובים שבהם נעשים ברצונם וגם שלא ברצונם, בכונה או שלא בכונה, לאורבים לך, והם מטיילים שנאה וקנאה בינך ובין חבריך ובין בעליך. כי הלא קשה לך להתאפק בביתך, בחברתם של אלה, הבאים אליך יום־יום, ממלת־בקורת על איזו ממכיריך, מליצנות קלה על חשבון בעל עתונך או על חבריך לעט. — והם, כלומר ידידיך, מאולתם או מרשעתם, מוסרים את דבריך לבעל־הדבר, ועוד מפריזים על אשר אמרת, אם ל„תפארת המליצה", או גם בכונה רעה, בפניה זרה, למען יירשו את מקומך ועבודתך, אף אם אינם מוכשרים לה כלל. אם באים אליך יום־יום בני הבריא זו, אז גם הטובים שבהם מחטטים במצפוני נפשך ושואפים הם לדעת כל סודותיך הכמוסים, כל דרכיך ותקוותיך. ובהכירם אותך מקרוב, הנה מעט ה„דרך־ארץ" שהיה להם ביחוסם אליך, בטרם פתחת לפניהם את דלתות דירתך, יחלוף חיש מהרה, כי יראוך לפעמים גם בנוולותך, כי הלא בשר־ודם אתה ולא אל. ואתה, בהכירך אותם מקרוב, הנך מתחיל לבזות אותם בלבך ולשנוא אותם כאת העכביש. והם, כלומר „ידידיך", מרגישים זאת בסתר לבבם. דיה רמיזה קלה, כי ידעו את המתרחש בנפשך בנוגע להם. ונקוט כלל זה בידך: אלה ממכיריך, שאין להם צורך לקבל ממך טובת־הנאה, אלה שפתוחים לפניהם בתים יותר מרווחים, בתים שמרבים שם באכילה ושתיה, או בשירה וזמרה, בתים שיש שם בנות מגודלות ולא־מכוערות, או בתים שיחוסם יותר גדול מיחוסך אתה, או בתים שיש להגיע על־ידי בעליהם לפרנסה יותר טובה, למצב חברתי יותר גבוה וכדומה, אז היה בטוח, כי המכירים האלה לא יבואו עוד אליך ולא יזכרוך. עוד זאת: אם יש די כסף בידי המכירים האלה לבקר את התיאטראות, בתי השירה והזמרה, או גם בתי ה„תמונות המתנועעות", או שיש להם מכירות עם מי לטייל, או אלה ממכיריך שנפשם חשקה בלמודים ובעבודה, — כי כל אלה לא יבואו לביתך ולא יבקרוך לעולם, גם אם תפול למשכב ותגיע עד שערי מות. רוב ימים יודיעו הכמה. ממבקרי ביתי השכלתי. ואין אני פותח עוד דלתי דירתי להדורשים לשכני. יודע אנכי מראש, למה ובשביל מה הם באים אלי ודופקים על דלתותי. לטובתי, להנאתי? — בודאי לא. אלא מאי? אין להם בית להמית את עתם — יקחם השד, ואני לא אהיה להם לטרף. ובכן, מה יעשה אדם כמוני כל הערב בביתו? אני קורא מעט, מעשן הרבה, מטייל בחדרי לארכם ולרחבם, עד כי תמאס עלי דירתי, ואני יוצא החוצה לשאוף רוח מעט. ואנה הולך אדם כמוני? אני הולך להרחוב ברודוויי. שם הכל מואר, אתה רואה אבטומו־בילים רצים, אצים, השד יודע אנה ובשל מה. ללכת לתיאטרון? השעה כבר מאוחרה, מחיר הכרטיסים לא נמוך, ולא בכל לילה יכול אתה לבקר את התיאטראות. לא הכים ולא הסבלנות מרשים זאת. והלא אתה יודע גם את טיבם של החזיונות, שמציגים על הבימות בניו־יורק, חזיונות של הבל ורעות־רוח, חזיונות הפסולים לאבירת כרבים. לסייר אל בתי־המשתה היקרים אין כסף ואין גם חשק מיוחד, במחול אין אני יוצא, יין אין אני שותה — וכל אלה בתי־התענוגים אשר ברחוב ברודוויי אינם אלא בשביל שכורים, הוללים, פרוצים, שוטים, בעלי מחות קטנים ובעלי כים גדול, בשביל גנבים וקלפנים. לא לנו כל אלה.

ובכן, אני מטייל ברחוב ברודוויי והולך לאט, עקב בצד אגודל, מתעכב על־יד בתי־התיאטראות ו„הראי־נוע" ומסתכל בהתמונות, המוצגות שם למשוך את לב העוברים ושבים; אני עובר ברחוב ומסתכל בהשלטים המוארים בפנסי־החשמל נוצצים וכבים, כבים ונדלקים עד אשר תכהינה עיניך; אני מתעכב על־יד בתי־המשתה העשירים ומסתכל בהזוגות המגיעים, הנכנסים אל האבטומובילים המחכים לקראתם. אולם כל הדברים האלה כבר נמאסו בעיני. ומה עושה רווק כמוני? הוא שב יחידי לדירתו ומרגיש את כובד הפרידות ואת הריקות שבחיים.

בשנות נעורי חלמתי להיות סופר, לא סתם סופר, כי־אם כותב חזיונות בשביל התיאטראות, אחד מאלה הסופרים הגדולים, שמרויחים מאות אלפים לשנה. החילותי לכתוב הזיונות־התולים, עשיתי נסיונות אחדים — מאומה לא יצא. אין אני יודע, אם מהעדר הכשרון, מרפיון הרצון או מרוע המזל. במקום דרמטורגן מפורסם הייתי לכתבן, בעל־מלאכה פשוט באחד העתונים שלהם. בכל העניינים והשאלות, הנוגעים אל היהודים והיהדות, הנני, שם במערכת, בר־סמכא יחידי. אולם מה אני יודע מכל אלה הדברים, השייכים אל העם, אשר מקרבו יצאתי? אין אני יודע מאומה. וצריך אני לכתוב כל העולה על הרמיין. חברי בהרידאקציה, הנוצרים, מאמינים בתום לבבם, כי כל הנוגע אל היהודים, או אל היהדות, לא זר לי.

אילו הייתי נמשך אחרי איזה רעיון, אילו הייתי דבוק באיזו תנועה חברתית או לאומית, כי־אָז לא הייתי מרגיש כל־כך את השעמום בחיי. אבל כל זרמי העת וכל התנועות והמהפכות בחיי החברה ובחיי העמים, כל אלה הדברים עוברים עלי מבלי אשר יגעו במחי או בלבבי, מבלי אשר יעשו בי אַף רושם קל. כל אלה הדברים נותנים לי רק חומר למספר של שורות בשביל העתון, שאני עובד בו.

הנני חי בתוך עיר, אשר מספר היהודים בה עולה ליותר ממיליון נפש, ואני מרגיש את עַצמי כאילו הייתי אני מאחד מבני גזעי יעמי. ברחוק הכוכב מאדים מכדור ארצנו. לא רק פנוי מאשה נשארתי בחיי, כי־אם גם פנוי מעם ומחברה נשארתי. למה דואג רווק כמוני? עוד הפעם ושוב הפעם לקיבתו, לבריאותו (למי היא דרושה?), לתלבשתו, לכיגארית טובית והצעציעים הטנים בדירתו. הבל הבלים! אבל שקוע אני יותר מדי בכל אלה ההבלים. האם לא כן הדבר, אדרבה? יודע אָנכי, כי בלבבך אתה שוחק לי וראיתי, כי מה אני בעיניך, — רק רווק זקן, יצור עודף בעולם, שאיננו מעלה ואיננו מוריד. לא לעורר רחמים בלבך דברתי את כל הדברים האלה. לא לרחמים אני צריך, כי־אם לעצה הוגנת. וכי מה אתה יועץ לי: להיות יהודי לאומי, דתי, ציוני? חפצתי אָמנם להיות דבר־מה, להמשך אחרי דבר־מה ולדבוק באיזה רעיון חדש או ישן, יען כי אותם החיים שאני חי עתה אין להם כל ערך. אבל צריך אני להודות, כי חסרים לי כל אותם הכחות וכל אותם הכשרונות, הדרושים לרווק זקן כמוני להחל את חייו מחדש. נשקעתי יותר מדי במ"ט שערי טומאה. הן רווק אָנכי ואת עיקר הדבר שחפצתי לספר לך — לא כפרתי.

זר ותמוה אותו הדבר, שברצוני היה לספר לך, אותו הדבר, שהכל, וביחוד הרווקים כמוני, דשים בו ואינם מרגישים כל גיעל בנפשם, כאילו כך צריך להיות וזהו סדר העולם.

די הפעם. עוד נפגש ואספר לך אותו הדבר, שהפעם אני מתבייש למסור לך כהויתו, ואם אגלה לך את כל אשר אתי, את כל ודויי הפנימי, אָז תדע גם מה לעוין.

שָׁמְרֵנוּ, אֱלֹהִים, מֵאוֹהֲבֵינוּ!

מאת

ד"ר ח. בוגראשיב.

הלילה הָארוך של גלות־החשכה שלנו עבר, ודמדומי שחר עולים על שמינו. כבלי־עולם נופלים מעל ידינו בגולה, וארצנו הקדושה מסירה את צעיף אַלמנותה ורומזת לנו מרחוק. נצני התחיה כבר נראו לפנינו בארץ העתיד:

נראים הם בפי תינוקות של בית רבם, שהפכו את שפת הספר לשפת החיים.

נראים הם בעשרות המושבות, שבהן עבודה מוכנת לפועל ולאכר העברי.

רואים אָנו את נצני התחיה גם בגדוד העברי הקטן, שבא זכרו על־ידי המודעות הטלגראפיות בעתוני כל העולם, בתור גדוד עברי, ששפך את דמו בעד חירותה של ארץ־המולדת. וסימני התחיה אָנו רוצים לראות גם באחוד בני הקבוצות השונות של עמנו, הנבדלים זה מזה לא לבד על־פי השפה והמנהגים, שקבלו מבני הארץ שבה הם יושבים, אלא גם בהבדל רוחני, הניבע מתוך השקפות־העולם השונות שלהם על היהדות והיהודים.

אני מדבר בזה על האחדות הרצויה של כל החברות היהודיות, העוסקות בהטבת מצבו החמרי של עם ישראל, ובראשן חברת „כל ישראל חברים", ויחוסן לתקופת התחיה שלנו בארץ־אָבות.

את הידיעה, של„אריאנס" שיחתת באיכה של הארץ־ישראל להשתתף בועדה הציונית של הד"ר ווייצמאן, קבל כל העולם היהודי בתרועת־רצון.

הלא זה אות, כי עברה תריפת הגורה, חלף הזמן של הטנית־המיהן, של התבוללות כלפי חוץ והתפוררות הקבוצות שונות כלפי פנים. תחית ישראל על אדמתו הוא עתה הפתרון היחידי לשאלת היהודים, דבר שנתקבל כבר לודאי על כל העולם כולו.

ומובן שבך, כי הכתית בטחות ממילא, וכל הזרמים השונים מתאחדים יחד לנחל אחד גדול של התחיה הלאומית שלנו.

לזה קוינו ובזה אָנו בטוחים גם כעת, אם כי הציר של חברת „כל ישראל חברים", הפרופיסור סילוון לוי, במאמרו האחרון ב "Temps" לא מלא לגמרי את תקותנו זו. ולדברים הללו, שהם צריכים ראיית איפיים בשביל השקפת־העולם של חלק גדול מיהודי המערב, צריכים אנחנו לשים לב בראשית תקופת התחיה שלנו.

יהודי המערב הם החלק היותר הזה בתיבני על־פי מצבם החברתי, הכלכלי והתרבותי.

הד"ר ווייצמאן צריך היה ללכת למערב, לחיות שם, לתפוס שם מקום חשוב בחברה, כדי שיוכל למלא את התפקיד החשוב, היותר חשוב, שזכה בו בתור אחד ממנהלי ההסתדרות הציונית שלנו.

יהודי המערב עלולים למלא תפקיד חשוב בתחיתנו; עלולים הם להיות המנהלים של תנועתנו, הפרופיסורים והריקטורים בבתי־הספר הגבוהים שלנו, העורכים הראשיים בעתונות, המסדרים בתיאטראות שלנו וכו'.

הם יתפסו במדינת היהודים — לכל הפחות, בזמן הראשון — אותו המקום, שהם רגילים לתפוס בכל ארצות המערב בשנים־שלשת הדורות האחרונים.

השפעתם על הישוב שלנו כבר היתה חזקה בזמן שהיה עדיין בראשית חתוליו, בשעה שאיש עוד לא שם אליו לב; ומה גם עתה, בשעה שמצבנו המרכזי יעשה את תקופת תחיתנו לזמן, שכל העולם יביט עלינו, יתענין בנו, ישתדל להשפיע עלינו מכל צד.

וחברת „כל ישראל חברים" יש לה זכות מיוחדת, תפקיד מיוחד, חיבה מיוחדת, לשים לב למהלך התפתחות אחינו במזרח, כי הזאת ניצרה; וגם זכות־אָבות תעמוד לה, כי הרי מנהליה הם שיסדו את מקוה־ישראל, הגרעין הראשון לישוב הקרקעי שלנו בארץ־ישראל.

ומפני זה אָנו שמים לב ביותר לדבריו של מר סילוון לוי, שליח ה„אליאנס" בועדה הציונית בארץ־ישראל. נראה־נא איפוא, כיצד השפיעו עליו נצני התחיה שלנו בארץ־אָבות וכיצד הוא מביע את דעתו על התחיה הזאת במאמרו האחרון ב "Temps", ההתום : ירושלים, יולי, 1918.

שם המאמר הוא "Une renaissance juive en Judee" (תחיה יְהודית ביהודה) — לא, חס ושלום, התחיה העברית, כי־אם ת ח י ה, בלא „הא־הידיעה" ; ואולם לא נעקיף איתי בפרטים, אם כי הפרטים הללו מעידים על הכרה.

לכאורה, שמח בעל המאמר בנסיעה שלו. הוא מהלל את הישוב שלנו, מפאר את המושבות ואת האכרים, מספר בשבחה של הגימנאסיה העברית, ומראה את עצמו בכלל כאוהב התחיה העברית ולידידיה, וטעמיו ונימוקיו עמו : בשאלת הטכניקום בחיפה הכריזו העברים מלחמה על ה„בייס" וה„בוישוב" והתנגדו להתגמנות הגרמנית בארץ־ישראל עוד קודם ששלפו עמי־ההסכם את חרבם מתערה.

ומפני הטעם הזה גם התחיה העברית היא כשרה וראויה לתהלה. ומבחינה זו משקיף הפרופיסור לוי על כל הישוב והחיים שלנו בארץ־ישראל, אלא שמתאמץ הוא בכל זאת להיות „אוביקטיבי" עד כמה שאפשר ולהביט בעינים פקוחות על כל מה שעובר לפניו. יחס הידידות שלו אל הישוב איננו מונע אותו מלספר לקוראי ה"Temps" כדברים האלה :

„... ארץ־ישראל בכללה היא ארץ עניה מאד. תעשיר אחרת, מבלעדי פשיטת־היד, אין לה זה כבר"... ופה הוא הולך ומבאר באריכות לקוראים הצרפתים, שאינם בקיאים בטיב השנוררות הירושלמית, את כל תכונתה של ה„תעשיה" הזאת לכל סעיפיה. והוא אומר :

„המזרח מוסיף להאמין, כמו שהאמינו אצלנו בימי־הבינים, שקבלת נדבות היא זכותם המיוחדת של מקומות־הקודש, והעבודה, ובפרט עבודת־כפים, עומדת בשפל המדרגה".

אָמנם בהגיע הפרופיסור לוי להישוב החדש, איננו נמנע מספר קצת גם בשבחו : מזכיר הוא בהברה אחת את ועדי המושבות, את משפט־השלום, את „השומר", ובפרט הוא מהלל את תל־אָביב, שיש לה צורה כמעט אירופאית מבחוץ. והוא שואל את עצמו : „האם זוהי תחיה ? — אפשר"...

והרבה יותר מדי „תנועה לאומית" מוצא הפרופיסור בתחיה הזאת :

„שפה לאומית, אמנות לאומית, חיים לאומיים — אל כל מקום שתפנה, עומדת על הפרק הלאומיות. והעיקר שבדבר, העוקץ שבו, הוא : שהמלה הזאת מתבטאת, נזרקת, נכרזת ומתרברבת במהיאות־כפים על־ידי הבר אנשים ילידי מזרחו של ים התיכון או מזרחה של אירופה, שאינם מסוגלים להבין וגם לא ל ש ע ר את הוראתה האמתית של המלה לאומיות בשביל בני דורם בארצות המערב !

„האויר המעופש הדתי של הגיטו ולחץ־העבדות של אלפי שנים אינם מתאימים ליצירת דור של אנשים הגונים, לפי מושג הדרישות של ארצות־ההופש שלנו...

„המזרח יצר כבר הרבה חברות ואגודות, שהצטיינו אָמנם בהתרוממות־הרוח של חבריהן. אבל כל החברות הללו פותחות דלת בפני אינטריגות וחרחור ריב ומדון, בשעה שאין להן, בניגוד לזה, שום קדושה ושום הכרת הערך של הכבוד הכללי...

„איני רוצה כלל — מוסיף היהודי המערבי שלנו במכתבו מירושלים — לבזות את פלשתינה מצד זה : אל המחנה שלנו (כלומר : הצרפתי) ואל אדמתנו אָנו (כלומר : אדמת צרפת) באו ברצונם הטוב הרבה צעירים יהודים בשנת 1914, כדי להגן על צרפת. הרבה מהם כבר התומים ברשימת הקרבנות של המלחמה הנכחית... וגם בחודש יוני האחרון, כשממשלת־בריתנו הרשתה לסדר גדוד של מתנדבים יהודים בארץ־ישראל, נתנו יפו וירושלים, שנתרוקנו הצין על־ידי הגירושים והמחלות, עד אלף איש לצבא : ילידי הארץ, תימנים, פרסים, מארוקנים, בוכאריים ומצריים, למרות התנגדות־השנאה החשאית של סביבות ידועות...

„אבל היונק הרך של הרוח הלאומי האמתי הזה עומד לפני הסכנה להחנק על־ידי הזרם המהיר והחזק של היסודות ההרסים, המשועבדים אל הרוח האנארכי המתועב, כפי שהוא מתגשם בבולשיביזם... (!) הצרה הזאת יכולה ליהפך לסכנה כללית לכל העולם : בארץ־ישראל, בתוך הסביבה של ההמון המושלימי, העלול להתעוררות קנאית, בבואו בנגיעה עם המקומות הקדושים, שבהם עוד השתמרה מעט מירושת מסעי־הצלב, על חופי ים התיכון, שרובו נמצא בידי אירופה, בשערי מצרים שבאפריקה, בערב, בסוריה, במיסופוטאמיה שבאסיה...

„שאלת ארץ־ישראל היא איפוא שאלה עולמית.

„מן הראוי הוא, שאגודת העמים תנהל את הנסיונות, שנעשים בארץ הקדושה ההיסטורית הזאת, שהיא שייכת לאמונה ולאגודה של עמים שונים ורבים כל־כך. צרפת רשאית וצריכה לתפוס את מקומה הראוי לה בענין הכללי הזה ; מלבד שהיא השומרת בירושה על עניני הקתולים במזרח, ומלבד שעבדה בשביל ההתפתחות העולמית בזה, שהכניסה את התרבות הלאטינית בין העמים המזרחיים, הזרים לה על־פי מולדתם, — הנה מנקודת־המבט היהודית הרי היא הארץ הראשונה, שהראתה אמון ליהודים הנרדפים. היא יכולה וצריכה להשפיע באופן מחלט על תחיה יהודית...

„בכל ההרפתקאות, שעברו על היהדות, הרי היהדות מטולטלת תמיד בין שתי נטיות : האחת, שמוצאה מתורת משה, מטרתה לסגור את העם הנבחר בבדידות הגזעית, ולהרבות את הגדרים, שמבדילים אותו מיתר העמים ; והשניה, מירשת הנביאים, פושטת יד־אהבה לאנושיות כולה, כדי ללכת אתה יחד שלובות־זרוע לקראת הצדק המנצח. הרוח הנעלה של צרפת והאהבה לאנושיות הכללית, שמתבטאת בספרותה הקלאסית ובמהפכה הגדולה, היא היותר קרובה אל הרוח המשיחי

של הנביאים. צרפת היא השומרת הטבעית נגד כל הכתות השונות, שמעולם לא חדלו לנסות להנק אותה..."

כך גומר הפרופיסור לוי את מאמרו.

על הדברים הללו אין להוסיף כלום. חבר הועדה הציונית שלנו מדבר בעד עצמו בשפה ברורה ומובנה לכל. צריך רק לחיות בזמן הזה במערבה של אירופה, כדי להבין, שאי־אפשר היה לחבר ה„אליאַנס" הזה להמציא „רשעות" יותר גדולה מזו, שמאשים הוא את הדור הצעיר האינטיליקטואלי, דור התחיה שלנו בארץ־ישראל, בבולשביזם, ולהביע את הדברים האלה בטון של התראה: פלשתים עליך! סכנה נשקפת לכל אירופה ולכל התרבות העולמית, אם אגודת העמים, ובפרט צרפת, תתרשל בדבר ותניח לשועלים הללו המחבלים כרמים להחריב את כרם ה' צבאות, הקדוש לכל העמים כיום הזה.

אינני מדבר שוב על הנתוח הגס של תורת ישראל לפי הדעה, שקבל הפרופיסור שלנו מבית־מדרשם של ווילהויזן, ווינקלר ודומיהם. מוחל אני לו גם על יחס הבוז לאחינו בני המזרח, שאינם מסוגלים להבין את ההוראה האמתית של המלה לאומיות, לפי מושגם של בני המערב, וגם אינם מסוגלים, בתוך הניכי האויר המעופש הדתי של הגיטו, להיות אנשים הגונים לפי דרישות ארצות־החופש. — לא מפיהם של בני־אדם אלה אנו חיים.

כל הדברים הללו מסמנים רק את מי שאומרם.

אבל להאשים את היותר מעולה, היותר חי, היותר טוב שבנו בארץ־ישראל, שהוא עומד להחניק את תנועת החופש העולמי, מורשת נביאי ישראל, החרותה על דגלה של צרפת, — זוהי מלשינות בנוסחו של אפרים כהן, על־פי בתובת אחרת ובצבעים יותר בהירים!

אָמנם מאמינים אנחנו, כי כל הדברים האלה אינם אלא ההד האחרון, העונה מתוך ההתפוללות הגועת. מאמינים אנחנו, כי קרוב היום, שגם חברי ה„אליאַנס" או שיהיו יהודים כהלכתם, או שלא ישאר זכר להם ולהרומים להם בקרב היהדות. מקוים אנחנו, כי יום יבוא ואחינו שבמערב יכירו אף הם את ערכה של היהדות החפשית, שאינה זקוקה לשום התערבות והשפעה מן החוץ, אינה מתרוממת על כל, אבל רוצה לעמוד ברשות עצמה בחומר וברוח, בלי עבדות זחלנית כלפי שונאים או ידידים.

ואולם עד אשר יבוא היום המקווה, בדעתנו עד כמה יש לנו נטיה לשמוח על התקרבותם של אחינו שבמערב אלינו, ועד כמה אָנו מסוגלים לסלוח למשובתם ביחס אלינו, — עלינו לזכור ולחזור ולזכור את הפתגם הידוע:

שמרנו, אלהים, מאוהבים כאלה!

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

— בוואַרשה נפתח זה עתה הקונגרס הלאומי הראשון של כל יהודי פולניה במעמד חמש מאות צירים מכל קצוי המדינה. לנשיא הקונגרס נבחר הסופר העברי והעסקן הציוני יצחק גרינבוים. בין הבאים הראשונים הנבחרים האבטונומיה הלאומית־התרבותית בשביל יהודי הארץ ההיא. מאורע זה מצוין ביותר בימים האלה – ימי התגברות התנועה האנטישמית בקרב הפולנים.

— נציגים של עשרים ושלש קהלות יהודיות במזרח גליציה נתאספו בלבוב לקונגרס כללי. העסקן הציוני הידוע אדולף שטאנד בא מווינה להשתתף בקונגרס.

— עד כמה שידוע עד עתה, נבחרו אל הפארלאמנט האנגלי החדש אחד־עשר יהודים, ביניהם שבעה קונסירבאטיביים וארבעה ליבראליים. בין הנבחרים נמצאים גם שני המיניסטרים, עדווין מונטאגיו והציוני אלפרד מונד.

— גם לאחר שנתנה הממשלה הרומנית שווי־זכויות ליהודים, אין האנטישמיים שם פוסקים את תעמולתם הארסית. גבה־אנטישמי ידוע קרא בפארלאמנט: „אנוסים היינו לתת שויון ליהודים, אך כל יושבי היהודים ברומניה, כי נצלו משנאתנו. אולם נמצא אמצעים לכפות אותם עד שיוכרחו לעקור מארצנו".

— הממשלה השוויצרית הביעה באופן רשמי את הסכמתה ליסוד מרכז לאומי יהודי בארץ־ישראל.

— בדבר השאיפות הציוניות ויחוסן אל אספת־השלום, העתידה להפתח בפריס באו בעתונים ידיעות רבות, שאלו הן העיקריות:

שלוחי הציוניים מאנגליה ומאמריקה נכנסו פעמים אחדות לשיחה עם המיניסטר האנגלי לעניני־החוץ ארתור באלפור, והוא הבטיח להם, כי ההכרזה שלו בנוגע לארץ־ישראל מחזיקה רק את המינימום מן רצונו ליהודים בשעה זו.

המיניסטר לורד רוברט סיסיל, אחד מצירי אנגליה באספת־השלום, הודיע בפריז, כי ברי הוא שהיהודים יהיו בין העמים אשר יבנו מחדש על אדמתם. הוא הטעים, כי סכויי עם ישראל התגברו הרבה למן חודש נובמבר שעבר.

נקבע ראיון בין שלוחי הציוניים לבין הנשיא ווילסון בשיבו לפאריז ואז תוגש התכנית הציונית בצורה שלמה ומסוימה.

יש יסוד לקוות, כי באי־כחם של היהודים ישתתפו באספת־השלום.

הציוניים ברומניה שלחו בתור באי־כחם באספת־השלום את מר [illegible]; הציוניים ברוסיה — את מר [illegible].

הלשכה הציונית המיוחדת, שנפתחה זה עתה בלונדון ובפאריז, עסוקה מאד בעבודתה המרובה.

נחום סוקולוב הודיע, כי המדינאים הצרפתיים, שהתראה אתם, הבטיחו כולם פה אחד, כי יקוים יותר ממה שהובטח בהכרזה הבריטית.

ד"ר סטיפן וייס, ראש השליחים הציוניים מאמריקה, בא בדברים עם גדולי המדינאים שבארצות־הברית, ומצא, כי מעמד הדברים רצוי עתה מאד לציוניות. הוא הגיד: „ידעתי נאמנה, כי הממשלה האנגלית והעם האנגלי אין להם כל חפץ להשיג ולהחזיק בארץ־ישראל לשם עניניהם העצמיים. יש יסוד לצפות, כי בריטניה תקבל את ההשגחה על ארץ־ישראל, אם אנשים שאינם

נוגעים בדבר ישפיעו עליה לעשות זאת למען העולם והעיקר למען היהודים". ד"ר וייס נמצא בחבור טלגראפי תמידי עם השופט ל. בראנדייס, נשיא־הכבוד של ההסתדרות הציונית באמריקה.

שלוחי ארצות־הברית לאספת־השלום הבטיחו להמנהיגים הציוניים, כי יעשו את כל אשר בכחם ובהשפעתם, כדי לתמוך בדרישת עם ישראל ליסד מקלט־בית לאומי בארץ־ישראל, וכדי להגן על זכויות היהודים בכל הארצות. שלוחי ארצות־הברית מתאספים לעיתים תכופות עם שלוחי הציוניים.

בחוגים הדיפלומטיים, שנתקבצו עכשיו בפאריז, דיברו באיגרת של הציוניים באופן רשמי.

לפי הודעותיהם של סופרים אחדים, תמסור אספת־השלום לאמריקה את ההשגחה על המדינות החדשות בארץ־ישראל, סוריה וארמיניה.

לכבוד הנסיך פייסול, בן המלך הערבי הייגאס, נערך משתה בלונדון בבית הלורד רוטשילד. במשתה השתתפו רבים מגדולי המדינה באנגליה. הנסיך נאם נאום והגיד בין שאר דבריו: „כל השמועות, כי הערביים מתנגדים למקלט־בית יהודי לאומי בארץ־ישראל, בשקר יסודן. צר לי, כי מפיצים בדיות, אשר הציוניות שואפת להזיק להערביים, שהם העם היותר קרוב להעברים. אידיאליו של הד"ר ווייצמאן הם אידיאליהם של הערביים, המקדמים בברכה את שיבת ישראל לארצו. היהודים יביאו אתם לארץ־ישראל את התרבות האירופית, שהערביים זקוקים לה ועתידים ליהנות ממנה בתור שכנים. הערביים מצפים להשתתפות היהודים בהתפתחות מדינת ערב".

ד"ר ווייצמאן מסר להעתונים האנגליים את גלוי־הדעת הזה: אין לנו, הציוניים, כל מחשבה על־דבר כיבושים ארציים או אהבה־עצמית לאומית. תביעותינו הן ענוות ומועטות, ואין בהן כל סבה לסכסוכים עם שכנינו העתידים במזרח הקרוב. אין אנו תובעים את ארץ־ישראל הגדולה, כפי שהיתה במלכות שלמה, אלא את חלקת־הארץ, הנמשכת מדן עד באר־שבע, היינו: מנהר ליטאני עד על־אריש, מערבה עד הים ומזרחה עד הירדן על גבול המדינה הערבית החדשה. גם אדמת חרון והחבל הצפוני־המערבי של מפרץ עקבה צריכים להיות בתוך גבולי ארצנו. האדמה הזאת ששוממה עתה, אולם על־ידי השקאה נכונה תשוב להיות פוריה ורעננה כקדם. יחוסינו טובים אל המלך הערבי הייגאס, אשר כרתנו עמו ברית. ארצנו תהיה החוליה המאגדת בין הערביים ובין התרבות המערבית. משאלתנו הוא מקום־מנוחה, אשר עמנו המפוזר ירגיש בו, כי בביתו הוא. אמת טראגית היא בעינינו האגדה בדבר „היהודי הנודד", הנמצא בכל מקום ובכל הדורות הרעים. אנחנו שואפים למקלט־בית לאומי בשביל אחינו הנענים ובשביל אלה המבקשים חיים לאומיים עבריים מלאים. אנחנו לא נהיה לאום עומד ברשות עצמו, אלא בחסותה או באפיטרופסותה של אחת המדינות האדירות. אזרחי ארצנו יעסקו בסדריהם הפנימיים, ובאין להם צבא יציב לא תהיה להם כל דאגת מלחמה. ניסד בתי־ספר ונטייב את אדמתנו, למען תשוב ארצנו לקדמותה הפוריה והמבורכה. אנחנו לא נתערב במקומות הקדושים לדתות הנוצרית והמחמדנית; הם ימצאו ברשותם של ועדים, שימונו לכך מטעם המדינה האפיטרופסית. כל תכניתנו כלולה באמרה אחת: נוה־שלום ומרכז לאומי בשביל היהודים והיהדות.

— בוולאדימיר־וולינסק, פלך וולין, פרצו ביהודים מעשי־פרעות, העולים באכזריותם על הטבח בלבוב. החיילים הפורעים יצקו נפט על בתי ישראל והעלום באש. הפרטים חסרים עדיין.

— בעיר קופוסוואר של הונגריה התחולל על־ידי החיילים הרג ביהודים וששים נפש נרצחו.

— בפרעות, שעשו הפולנים בפוזנה, נהרגו ונפצעו קשה למעלה ממאתים יהודים. מטילים את האחריות בעד הפרעות על המנהיג הפולני אינגאין פאדאריבסקי, שבא אותה שעה לפוזנה לבשר את שחרור פולניה, והוא מטיף לגירוש היהודים מן החבל הגרמני ההוא.

— בדבר הפרעות ביהודים, שפרצו זה לא כבר בגליציה, נתקבלו הפרטים האלה: ברופי נשרפו והומתו ששה יהודים. בריימינראב נפצעו ארבעה יהודים וכל בתי היהודים והחנויותיהם היו לבז. בסוסנוביץ נשדד כל רכוש היהודים. בחימילוצק נתאספו היהודים בבית־הכנסת והכריזו לדרוש שווי־זכויות. אחרי כן עברו בחוצות בסך. שוטרי העיר ירו בהם והמיתו שלש נערות יהודיות.

— בלבוב של גליציה הובאו לקבורה עוד מאה ושמונה חללים יהודים שנרצחו בטבח האיום. קבר־אחים אחד הוקם לכולם.

— שלוחי היהודים מקראקוי, בהנהגתו של הסופר העברי ד"ר יהושע טהון, התיצבו לפני הגיניראל פילסודסקי, המצביא הראשי של הפולנים, ובקשו ממנו, כי הממשלה הפולנית תשלם את נזקי היהודים נגועי הפרעות, תענוש את הפורעים ותפסיק את תנועת הפרעות והתעמולה האנטישמית. הגיניראל הבטיח למלא את בקשות שלוחי היהודים. פקודה להפסיק את הפרעות הוצאה עוד קודם־לכן.

— ועד שלוחי הקהלות בלונדון פרסם עתה את הדין־וחשבון הרשמי הראשון בדבר הפרעות ביהודים, שנערכו על־ידי הפולנים. הפרעות נעשו באמתלה, כי היהודים הם מנהיגי הבולשיביקים הפולנים, אף כי האשמה הזאת בשקר יסודה. הפרעות בווארשה החלו ביום 12 באוקטובר. הגיניראלים הפולניים פרעו עם הממשלה החדשה. בערים רבות עמדה המיליציה היהודית בפני הפורעים. שני אלפים מיהודי גליציה נאסרו בתור משכונות. היו פרעות בערי ישראל אחרות שבגליציה: קראסנה, ניפולומיץ, קשאנוב, נדוב, טשיבינה, דומברובה, קולבושוב, פורנוריצה, דזשאבנה, דימביץ, וויליטשקה וקאלוואריה. בעיר וויליטשקה זרקו הלגיונרים הפולנים פצצות על בתי היהודים. כל השכונה היהודית עלתה על המוקד. ראש המיליציה גזר, כי במקרה של מרד הבולשיביקים יומתו בירייה כל ה„משכונות" החיים של היהודים.

— ממשלת ארצות־הברית פקדה על באי־כחה בפולניה ובגליציה להתחקות על סבות הפרעות, שהתחוללו בזמן האחרון על יהודי מזרח־אירופה, ולמצוא את האנשים האשמים בזה. כל החומר יוספק לצירי אמריקה באספת־השלום, כשתעלה שאלת־היהודים על הפרק.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

פטיציה לשם ארץ ישראל.

ההסתדרות הציונית באמריקה התחילה בתעמולה גדולה, שתגמר ביום ה־1 בינואר, לאסוף מיליון חתימות של יהודים על כתב־בקשה, שישלח אל אספת־השלום, הדורש, כי יוסד מבקלט־בית לאומי יהודי בארץ־ישראל, על סמך הריזולוציה שנתקבלה בקונגרס היהודי שבפילאדלפיה.

* * *

קרן־הגאולה.

ההסתדרות הציונית באמריקה מודיעה, כי לפי התקציב, שקבלה מאת המלאכות הציונית בלונדון, נחוץ עכשיו סכום קרוב לשלשת

מיליונים דולאר בשביל צרכי ארץ־ישראל. ענייני פקידות — 550,000 דולארים: א) לשכות־פקידות בירושלים, יפו וגליל. ב) הלשכה הציונית הראשית בארץ־ישראל. ג) ועד לחקור את תנאי ההגירה ואפשרויות כלכליות. ד) לתמוך בועדי הערים והעיירות. ה) מחלקת־מודיעין לקהל. ו) מחלקות טכניות, מומחים חקלאיים, הנדסה ותעשיה. ז) מחלקה לעניני חוק. ח) לרשום את מקנה האדמה. מחלקה לבריאות־הצבור — 420,000 דולארים: א) המלאכות הרפואית של „הדסה" (45 רופאים והובשות). ב) בית־חולים (100 מטות). ג) בתי־מרפא. ד) מפקחים על הבריאות. ה) מרכבות־מרפא. ו) קליניקאות. ז) תחנות־מרפא. מחלקה לעניני־חנוך — 463,000 דולארים: א) בתי־ספר (73 בתי־ספר, 313 מורים, 8,500 תלמידים). ב) ספרי־למוד. קוממות־הארץ — 1,100,000 דולארים: א) הבאנק להתישבות היהודים ו„אנגלא־פלשתין קא." ב) בתים בשביל מוסדות. הגדוד העברי (לתקנת המתנדבים ולתמיכת משפחותיהם) — 75,000 דולארים. עזרה ותמיכה (מצרים, ארץ־ישראל ומוסדות מיוחדים) — 25,000 דולארים. ההסתדרות הציונית באמריקה (שלוחים לאירופה, אמצעי עזרה בשביל ארץ־ישראל, ידיעות בדבר ארץ־ישראל, ההסתדרות העברית, עבודת ההסתדרות) — 361,000 דולארים.

* * *

ועידת „מגן־דוד האדום" באמריקה.

בפיטסבורג נועדה בשבוע שעבר הועידה הראשונה של הסתדרות „מגן־דוד האדום" באמריקה במעמד צירים רבים, באי־כחם של עשרים וחמשת אלף החברים. הועידה אישרה את תנאי־ההסכם, שנכרתו בין ההסתדרות הציונית ובין „מגן־דוד האדום" בנוגע לתמיכה במשפחותיהם של המתנדבים לגדוד העברי. נערכה ישיבת־אבל מיוחדת לזכר המתנדבים, שנהרגו במערכות־המלחמה שבארץ־ישראל. בועידה הורם דגל־עבודה בן 2722 כוכבים, כמספר היהודים האמריקאיים, שנספחו אל הגדוד העברי.

* * *

ועידת ציוני קאנאדה.

הועידה השש־עשרה של הפדראציה הציונית בקאנאדה נתאספה בימים האלה בטורונטו. נשיא הפדראציה, קלארינס י. דייסולו, הגיד בנאומו, כי התכנית הבאזילאית כבר נתקיימה. ד"ר בן־ציון מוסינזון וט. קובן ברכו את הועידה בשם ההסתדרות הציונית של ארצות־הברית. נקראו טלגראמות של ברכה מאת נחום סוקולוב וד"ר חיים ווייצמאן, שהביעו את רצונם, כי תמצא ארץ־ישראל בחסותה של אנגליה. ריזולוציה כזו נתקבלה פה־אחד.

* * *

תרומתו של סיר אלפרד מונד לטובת הקרן הלאומית.

הלשכה הראשית של הקרן הלאומית בהאג שלחה אלינו את הידיעות הבאות:

העיקר היסודי של הקרן הקיימת לישראל — לרכוש בארץ־ישראל קרקעות לקנין הכלל של עם ישראל — רכש כבר למוסד זה את חבתם ומסירותם של המוני עמנו הרחבים. המאורעות הגדולים, הפותחים לפני הקרן הלאומית פרספקטיבות רחבות־ידים, קרבו אליה את החוגים של האמידים ובעלי ההשפעה בעמנו וגרמו בזמן האחרון לתרומות יותר תכופות מצד חברות עבריות ויחידים בעלי־הון. לפי הידיעה, שנתקבלה בלשכה הראשית של הקרן הקיימת לישראל בהאג, התחייב זה לא כבר המיניסטר לעבודות צבוריות באנגליה, הבארונט אלפרד מונד, שהוא, כידוע, גם המוציא־לאור של העתון „וויסטמינסטר גאזיט", להכניס לקרן הקיימת לישראל במשך חמש שנים סך 25,000 ליטרה שטרלינג, כלומר 5,000 ליטרה בכל שנה. תרומה זו היא הגדולה בכל התרומות שניתנו עד כה לטובת הקרן הלאומית. הכנסותיה בשנת 1917 בלבד עלו לשני מיליונים פראנק, שרובם ככולם הם נדבות קטנות. בין הנדבות תפסו בשנים האחרונות מקום ראשון: 200,000 פראנק מאת לורד מאיור יעקב מוזר, בירדפורד, לבנין הגימנאסיה העברית בתל־אביב: 130,000 פראנק מאת האדון ברוך כהנא מרומיניה וסך 54,000 פראנק מאת אחד הרוצה בעלום שמו.

* * *

הציוניות בגרמניה.

הועד המרכזי של ההסתדרות הציונית בגרמניה מודיע, כי בתשעת החדשים הראשונים של שנה זו נאסף שם לטובת הקרן הלאומית רבע מיליון מארק. בין המנדבים היו חיילים יהודים רבים שבמחפרות־המלחמה. סכום כזה לא נקבץ בארץ ההיא אפילו בעתות השלום.

* * *

הציוניות באנגליה.

במאנטשיסטיר של אנגליה היתה ועידה ליהודים חרדים בעניני הציוניות. השתתפו ששים צירים, ביניהם רבנים ידועים, באי־כחן של הקהלות היותר גדולות באנגליה. הועידה החליטה להספח בתור סניף אל מפלגת „מזרחי" ולהמצא ברשות הפדראציה הציונית באנגליה. נשלחה טלגראמה של ברכה לנשיא ווילסון לרגל בקורו באנגליה, והובעה מחאה נגד הפרעות בגליציה. כמו־כן נשלחה טלגראמה אל מיניסטר־החיצון באלפור בהודעה, כי היהודים החרדים באנגליה אין להם כל מגע־ומשא אל „חברת היהודים הבריטיים" המתנגדת לציוניות. הרב הכולל הרץ נבחר לנשיא בהסתדרות החדשה, והרב ש. ראבינוביץ — לנשיא של כבוד.

שונות

בארץ־ישראל.

— בימים האלה שבו ליפו 350 אכרים יהודים, שהגלו לקושטא בראשית המלחמה. השבים באו באניה צרפתית, שהדגל העברי נפנף עליה בכל זמן הנסיעה.

— אחד־אחד הולכים ונפתחים שוב בתי־הספר העברים, שנסגרו על־ידי הממשלה הטורקית ותנאי־הזמן הקשים שבאו בגלל המלחמה. עומדים להפתח הגימנאסיה, בית־הספר למוסיקה ועוד מוסד חדש, והוא בית־הספר לאחיות. בית־הספר הזה יפתח על־ידי חברי המלאכות הרפואית „הדסה". בו תתקבלנה 30 תלמידות ללמוד את עבודת אחות רחמניה ותתקבלנה את כל צרכיהן באכילה, הלבשה

ודירה על חשבון המוסד. בכלל התחילה המלאכות הרפואית הזאת בעבודתה לתקנת ירושלים ולטהרתה. חבריה עברו בשוקי ירושלים ובשכונותיה, בדקו את הבורות וטהרו את המים מבאצילים וחידקים. וגם התחילו כבר להביא סדרים בהושטת העזרה הרפואית להזקוקים לה.

— ועד העיר יפו החליט ליסד בתור הכרת תודה וכבוד לנשיא המלאכות הציונית „קתדרה להשכלת העם על שם פרופיסור ד"ר חיים וייצמאן". מעל הקתדרה הזאת יקראו סופרים ואנשי־מדע לעתים קבועות הרצאות מוסברות לעם על נושאים מדעיים וספרותיים שונים.

* * *

התנועה העברית בטולידה.

מר ז. קופילוביץ מודיענו מעיר טולידה של אוהאיו:

בעירנו נוסדה אגודה עברית בשם „חובבי שפת עבר", המונה כבר עשרים חברים. האגודה ערכה תכנית מפורטת של עבודה לטובת שפתנו וספרותנו. כותב־הטורים נבחר ליושב־ראש, צבי מילר — למזכיר ומייזל — למזכיר־הכספים.

* * *

הבעת־אבל לזכר המתנדבים העברים.

מר אליהו תפוחי, מזכיר אגודת „בני עם חי" בניו־יורק, שלח אלינו את הריזולוציה הזאת:

אנחנו, חברי אגודת „בני עם חי", מביעים בזה את צערנו הגדול על מות גבורינו אמיצי־הלב, אשר בחרף־נפשם נלחמו ונהרגו על קדושת חופש עמנו וארצנו, וכל זמן אשר נשמת־חיים בקרבנו ישאר זכרם החקוק בתוך לבותינו. תהיינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים של האומה!

* * *

דוד לובין.

דוד לובין מעיר סאקראמינטה של קאליפורניה מת ברומי בשנת השבעים ושמונה לחייו. המנוח היה מפורסם באמריקה ובכל העולם הנאור בתור איש רב־כשרונות, רב־ידיעות וגדל־השפעה בחוגים המדיניים. ביחוד הצטיין במקצוע החקלאות. הוא יסד ברומי את המוסד החקלאי הבין־לאומי, אשר חמשים ושלשה עמים משתתפים בו. המוסד החשוב הזה שואף להשביח ולתקן את עבודת־האדמה. לובין היה בא־כחה של ממשלת אמריקה במוסד הזה. הוא היה יהודי לאומי ובשנים האחרונות נספח אל התנועה הציונית ופעל הרבה לטובתה.

יהי זכרו ברוך!

* * *

יעקב מידווידיוב.

בניו־יורק נפטר המזמר היהודי הידוע יעקב מידווידיוב. המנוח הקדיש את כל כחותיו להחיות ולהרבין ברבים את השירים והזמירות העממיים שלנו והצליח בעבודתו זו, ביחוד בפטרוגראד עיר־מגוריו. הוא עבר לתכלית זו ארצות רוסיה, גרמניה, אנגליה ואמריקה ובכל מקום יצאו לו מוניטין במקצוע זה. לפני שנים אחדות בא לכאן ועתה מת פה גלמוד בעוני ובחוסר־כל.

יהי זכרו ברוך!

* * *

ד"ר שמריה לוין שב לאירופה.

חבר הועד הפועל המצומצם של ההסתדרות הציונית העולמית ואחד מעורכי „התורן", ד"ר שמריה לוין, שב לאירופה ביום ד', 8 ביאנואר. הוא נשלח מטעם ההסתדרות הציונית באמריקה בתור אחד מבאי־כחה באספת־השלום.

ד"ר לוין נמצא פה זה הפעם הרביעית מעת הקיץ של שנת 1914, ובכשרונותיו המצוינים בתור עסקן, נואם וסופר הועיל מאד לטובת הרעיון הציוני והפצת השפה. הוא היה אחד ממיסדי ההסתדרות העברית, השבועון „התורן" והוצאת־הספרים „קדימה". לכבודו נערך נשף־פרידה ביום א' שעבר באולם של ההוטל „אסטור". קהל גדול בן שמונה מאות איש ממוקיריו בא אל הנשף. ד"ר לוין נפרד מתוך דברי תקוה לקיום משאת־נפשנו הלאומית.

* * *

חגיגת הסיום של בית־הספר הלאומי.

בית־הספר הלאומי של ניו־יורק, 206 איסט ברודוויי, חוגג את חג־הסיום השלישי של הקורס העליון ביום ה', 23 ביאנואר, באולם קופר יוניון, רחוב רביעי, קרן השדרה הרביעית. תכנית זמרתית תערך ומקהלת בית־הספר תשיר שירים חדשים. תעודות ואותות־הצטיינות יחלקו לתלמידות המסיימות.

* * *

מחיי האגודות.

במוצאי־שבת, 11 ביאנואר, תערך אספה כללית לאגודת „מסדה" בבית־ציון של הארלם, ניו־יורק. דניאל פרסקי ינאם על תנועת האידישיזם בגלות. יודעי עברית מתבקשים לבוא.

התשורה העמּמית לאליעזר בן־יהודה.

ועד היובל של בן־יהודה מתכבד לפרסם בזה את שמות החברים שהשתתפו בתשורה הלאומית לגבור הלאומי, אליעזר בן־יהודה, לקנות לו בית ונחלה בארץ אָבות.

רשימה ד.

ע"י המטיף ה. מאסליאנסקי ומר ש. למפרט, ניו־יורק:

י. גילמאן — — — — — — $150.00
כ. אסינוף — — — — — — — 50.00

ד"ר א. אמבר, האוניברסיטה של הופקינס, בלטימור — — — 10.00
מיכאל שליט, ברוקלין — — — 25.00
הרב עמנואל צבי בארון, ניו־יורק 1.00
הרב משה טלר, טולזא, אוקל. 3.00
י. קאפלינסקי, הוליוק, מאס. — 2.00
לאזארוס פ. טופט, הרטפורד — 2.00
מ. י. מאירסון, בוסטון — — 3.00
א. מ. דושקין, ניו־יורק — — 2.00
יאכים קורנבלום, ברונקס — — 3.00
פיליפ הורביץ, דזוירזי סיטי — 3.00
שלמה פרידנלנד, ניו־יורק — — 2.00
ש. מויש, ניו־ברונזביק, נ. דז. 1.50
„גבורי וגבורות ציון", פרובידנס 5.00
"בני ובנות ציון", באנגור, מיין 5.50
„דורשי ציון", מק־קיספורט — 5.00
„תפארת ציון", פיטסבורג, פא. 10.00
אברהם בל, ברונקס — — — 1.00
א. פרידמן, סינסינטי, אוהאיו 1.00
איש החפץ בעלום שמו — — 1.00
יעקב פרידלנד, פיטסבורג, פא. 5.00
יעקב לרנר, הונטיר, נ. י. — 1.00
מארקוס איינשטיין, אולבני — 1.00
נחום מ. הרשמאן, שארון, פא. 2.00
צבי שוסטער, מיניפולים, מינ. 1.00
איזידור יעקבסון, שיקאגו — — 1.00
לואים א. שרמאן, מולדין, מאס. 2.00
י. פאפירמייסטר, גראנד־פורקס 1.00
הנרי מעהער, ברוקלין — — — 5.00

ע"י האורגניזציה הציונית:

הערדי סינקין, ברוקלין — — — 1.00
ליאון גולדמאן, מונטריאל, קנדה 5.00
ה. סגל, פילאדלפיה, פא. — — 5.00

ע"י „בני ציון", דיס־מונים:

„בני ציון" — — — — — — 10.00
האחים ישראלי — — — — — 10.00

ל. גינזבורג ורעיתו — — — — 7.00
ד"ר ה. אונגר — — — — — 5.00
ל. ארונסקי — — — — — — 5.00
ש. זאק — — — — — — — 5.00
ר. מארקס — — — — — — — 5.00
יעקב י. פולין, בון, אייאָווא — 5.00
ל. קלימובסקי — — — — — 5.00
י. ל. ראפינוביץ — — — — 5.00
גיאורג רוטמאן — — — — — 5.00
א. הנדילמאן ורעיתו — — — 4.00
אהרן י. בלוטסקי — — — — 3.00
ר. כץ, פורט דודז, אייאָווא — 3.00
מ. זילברמאן — — — — — 3.00
מ. גולדינסון — — — — — 2.00
לואים גורדון, סופיריור, וויסק. 2.00
ה. דורוסין, מארשאלטאון — — 2.00
ה. דייטש ורעיתו — — — — 2.00
מרת יולים דיעטץ — — — — 2.00
מרת גליידים כהן — — — — 2.00
א. כהן — — — — — — — 2.00
ב. מנדילסון — — — — — 2.00
ה. מארקס — — — — — — 2.00
מרת ר' איידילמאן — — — — 1.00
פערדי ארונסון — — — — — 1.00
מ. ברנשטיין — — — — — — 1.00
מרת י. לוויט — — — — — 1.00
ה. ליפשיץ — — — — — — 1.00
מ. לאפין — — — — — — 1.00
מרת מ. זילברמאן — — — — 1.00
א. קריימיר — — — — — — 1.00
מרת ליבבי רובינסון — — — 1.00
מרת ט. רובינסון — — — — 1.00
מרת עממא רובינסון — — — 1.00
מרת שרה רובינשטיין — — — 1.00
מרת ה. רוזינבאום — — — 1.00

ע"י י. שפריירגן, ניו־יורק:

מ. אברמסון — — — — — — 15.00
ד"ר ליאופולד גולדשאק, וואַשינגטון, ד. ק. — — — — 10.00

ע"י ע. דיאקון, אינדיאנאפולים:

י. כהן — — — — — — — 5.00

י. ארוניסטי — — — — — — 5.00
ש. וו. בורשטיין, ניו־יורק — — 2.00
ד. אפילמן, גראוויל בוניג, סאסק. 2.00
שמואל אברמסון, רוטשסטר — 1.00
אלכסנדר ר. לוין, פילאדלפיה 1.00
ל. גרין, מולדין, מאס. — — — 1.00
ה. גודמאן, פיטסבורג, פא. — 2.00
סעם רוטמאן, בוסטון, מאס. — 1.00
מכס גריי, אמסטירדאם, נ. י. 1.00
לואים טול, פילאדלפיה — — — 1.00
ה. ברנשטיין, סטיפנוביל, טקסס. 1.00
היימאן מנקים, ניו־יורק — — 1.00
אברהם ניומאן, ניו־יורק — — 1.00
ה. מינדא, קאנזאס סיטי, מונט. 5.00
סיימאן שאפינסקי, לואיזוויל — 5.00
ה. בלומפילד, ממפים, טיניסי 5.00
טשארלס גארפיל, ניו־יורק — — 5.00
בען סוהון, ניו־יורק — — — 5.00
ש. קפלן, ווילדון, סאסק, קנדה 10.00
אדולף ב. לאנדו, ניו־יורק — — 10.00
לואים ד. ליווינגסטון, ניו־יורק 10.00
האחים אלים, פילאדלפיה — — 10.00
סול רוזינבלום, פיטסבורג — — 25.00
ש. למפרט, ניו־יורק — — — 50.00
מרת שרה קאנוביץ, ניו־יורק — 10.00
ב. האריסון, בוטט, מונט. — — 5.00
ישראל רוקה, ברוקלין — — — 50.00

סך הכל — — — — — — $682.00
מקודם — — — — — — — 3111.70

הסכום הכללי — — — — 3793.70

(עוד יבוא).

תקונים ברשימה ג.

ישראל לבנדיגר, יונגסטון, אוהאיו 5.00
צבי קליינר מרחובות (הגר בניו־יורק) — — — — — — — 10.00

אלה החפצים להשתתף בתשורה העממית ישלחו את הכסף על־פי הכתובת:

Israel Matz, Treasurer,
29 DeKalb Ave., Brooklyn, N. Y.

בית החרושת של
ד ג ל י ם
עבריים מכל המינים ובכל המידות. של צמר, משי ובד. כפתורים ותוים. עבודה יפה. מחירים נאותים. הזמנות מערי־השדה מתמלאות בדיוק גמור.
S GOLDBERG
196 East Broadway, New York.

כ ש ר
בית האוכל של
אייבראמסאָן
רחוב 32, מספר 4.
מאכלים מבריאים וכשרים להשיג בכל יום משעה 11 בבוקר עד שעה 3 אחר הצהרים. מקבל עליו לערוך בנקטים, סעודות תנאים וחתונה במחירים נאותים.

חש במעיו יתרפא
ב„עקס־לאקס"
כתובת
„אָסָף"
ASAPH PUBLISHING CO.
101 W. 113th St., New York City

בית הכריכה הידוע של
א. רפאלוכסקי
עם מכונות ומכשירים הדשים ומודרניים.
241 E. Broadway New York

ד"ר מ. מ. קאמענעץ
רופא שנים מנוסה
911 East 176th Street
New York
Telephone Tremont 562
עבודה הגונה במחיר נמוך

בית ועד לעברים!
בית האוכל של
יוסף לאנגבארד
33 רחוב קאנאל ניו־יורק
ידוע לעברים במאכליו חבריאים ותחיוניים

דר. ג. שכטר
רופא חולים
31 רחוב דזשפרסון ניו־יורק
טוליפון 6870 ארטשארד
חשעות: 8—10, 1—2, 6—8
ביום א' — עד שעה 1

נעלים יפות במחיר שוה לכל נפש
אצל העברי
י. ל. עפשטיין
1431 Wilkins Ave., Bronx
Corner 170th Street
Tel. Intervale 4938

הרינו מברכים בברכת מזל־טוב את ידידתנו מרת שושנה פדרהרט לאירושיה עם בחיר לבה מר מורים נומן. יהי רצון שתזכה לבנות בית עברי נכון על אדמת ישראל.

רות שולץ,
יעקב מרכוס,
דוב טרוצקי.

פיטסבורג, פא.

האגודה הציונית „עזרא" מביעה את צערה העמוק לחבר וו. וויינשטיין ולחברות גולדה ועטל וויינשטיין ולהוריהם על מות בתם ואחותם, היא החברה המצוינה מרת גיטל וויינשטיין. בעבודתנו הקדושה ימצאו נחמתם. גם קבלה עליה האגודה לרשום את שמה בספר הזהב של הקרן הקיימת ולנטוע על שמה עשרה עצי זית ביער הרצל.

בשם האגודה,
ב. לוינסון, מזכירה.

שיקאגו, איל.

דרוש מורה

לתלמוד התורה שבעיר עוועלעטה, מינ., דרוש מורה מומחה היודע עברית ואנגלית על בורין. השכר ממאה ועד מאה ועשרים דולאר לחודש. לפנות אל הגזבר:

Abe Goldberg, 323 Grand Ave., Eveleth, Minn.

דרוש מורה

לתלמוד התורה שבגארי, אינדיאנא, דרוש מורה מומחה. המשכורת מאה וחמשים דולארים לחודש. רק מורים מובהקים בשיטה הטבעית יפנו על־פי הכתובת:

M. Diamond, 808 Delaware St., Gary, Ind.

דרוש מורה

להאונסטיטוט העברי שבנורביטש, קונ., דרוש מורה מומחה ומנוסה בשיטת עברית בעברית. שכר הגון למורה הגון. לפנות אל:

Rabbi Jos. N. Rosenberg, 33 Pearl St. Norvich, Conn.

Lifshitz Print. 217 E. Broadway, cor. Clinton St.